

ÜMMETİN MİSAKI

"Misak" kelimesinin lügat ve şerî anlamı sözleşmedir. Nitekim Allahu Teâlâ, şu hitablarda bulunmuştur :

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ "Ancak sizinle kendileri arasında (misak) sözleşme bulunan bir kavme sığınanlar müstesna."¹

وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةَ مُسَلِّمَةٍ إِلَى أَهْلِهَا "Şayet aranızda misak (sözleş-me) bulunan bir kavmdense ailesine diyet ödemek..."²

أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ كِذْبًا "Allah'a karşı ancak gerçeği söyleyeceklerine dair kitab üzerine misak (söz) alınmamış mıydı?"³

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ "Hani Allah Peygamberlerden (misak) söz almış; Andolsun ki, size kitabı, hikmeti verdim. Yanınızdaki kitabı doğrulayıcı bir Resul geldiğinde mutlaka ona inanacak ve yardım edeceksiniz."⁴

Misak'ın çağımızdaki ıstılahî anlamı ise; halkın inandığı, hayata bakışlarına yön kıldığı, anayasa ve kanunlarına kaynak olarak benimsediği kaideler topluluğudur.

Kendisine bir misak benimsemiş bulunan halk, yeniden ortaya çıkan bir halktır. Bu halk, kendisine yeni bir devlet kurmaya çalışan ve Afrika devletlerin-de olduğu gibi daha önce yaşadığı hayatı bırakıp yeni bir hayata başlayan halktır. Yeniden devlet kurmaya çalışan, eski yaşantısının dışında yeni bir hayata başlayan bütün devletlerde de durum böyledir. Birinci Dünya Savaşı sona erince Arap ülkeleri Osmanlı Hilâfeti bünyesinden ayrıldığı zaman, meselâ; Irak ve Suriye'de olduğu gibi; her bölge, Misak-ı Millî veya Misak-ı Vatanî ismini verdikleri birer misak ortaya koyup ayrı bir varlık (devlet) olmaya uğraştılar. Fakat köklü bir varlığa sahip olan halk ve ümmetler kendileri için bir misak vazetmeyi düşünmezler. Çünkü, onlara belli bir siyasî akide yerleşmiştir. Ve onlara belli kaideler; yerleşmiştir ki, bu kaideler o halk ve ümmetin hayata bakışlarını belirlerler, anayasa ve kanunları yoksa, anayasa ve kanun yerine geçecek hükümler için kaynak olarak benimsenirler. Eğer anayasa ve kanunları varsa, o anayasa ve kanunlar için kaynak olarak benimsenir-ler. Yazılmamış olan bu kaideler ezbere bilinen ve üzerinde ittifak edilmiş kaidelerdir. Belki bunlara ümmetin misakı, misak-ı millî veya misak-ı vatanî denmez. Fakat, bunları bütün halk bilir ve üzerinde ittifak etmiş bulunur. Bütün köklü devletlerde durum böyledir.

İslâm ümmeti yeryüzünün en köklü ümmetle-rindedir. O siyasî bir akideye sahiptir. Tek doğru olan akide onun siyasî akidesidir. Sahibi bulunduğu fikirler ve hükümler, onun hayat hakkındaki bakışını tayin eder. İslâm, ümmeti nefsinde yerleşik bu fikir ve hükümleri, devleti ve diğer ilişkileri düzenleyen hükümlerin ya da anayasa ve kanun olarak isimlendirilenlerin kaynağı olarak kabul eder. Bütün bu fikirler ve hükümler iki büyük kaynaktan yazılıdır ki onlar Kitap ve Sünnet'tir. Bunun için İslâm ümmeti, "ümmetin misakı" denilen herhangi bir misaka ihtiyaç duymamıştır. Onun millî veya vatanî diye bir misakının olması da doğru olmaz.. Zira hem Kitap hem de Sünnet vatancılık ve milliyetçilik bağlarına karşı savaşmayı farz kılmaktadır.

¹ Nisa : 90

² Nisa : 92

³ A'raf : 169

⁴ Ali İmran : 81

Ne var ki, bu İslâm ümmeti, kâfir batı devletlerinin İslâm beldelerine karşı açtığı yoğun propaganda, misyoner ve kültürel çalışmalarıyla, daha sonra da siyasî ve askerî saldırılarından dolayı batı fikirlerinden bir hayli etkilendi.

1924 senesinde Hilâfet Devleti yıkıldıktan sonra, İslâm devlette ve toplumda uygulamadan uzaklaştırılınca; Kitap ve Sünnet, artık İslâm ümetinin evlatlarının nefislerinde siyasî ve teşriî niteliklerini kaybetti. Onlarca, artık İslâmî akide, siyasî bir akide olarak addedilmiyordu. Böylece, onların nezdinde İslâm'ın hem bir akide hem de hayat, devlet ve toplum için bir nizam olduğu düşüncesi zayıflar hale geldi.

Ancak, bu köklü İslâm ümmeti; kendisinin İslâm'dan uzaklaştırılma çalışmalarından, batının fikirleri, nizamları ve uşakları ile kendisi üzerinde tahakküm etmesinden dolayı kendisine ulaşan şiddetli sarsıntılardan sonra gafletten uyanmaya başlamıştır. Bu ümmet, batının pis çehresini keşfet-tikten sonra, onun fikirlerinin ve nizamlarının bozukluğunu, sosyalist ve komünist fikir ve nizamlarının bozukluğunu, milliyetçilik, ülkecilik ve bölgeciliğin bozukluğunu, onların kendisine ve bir ümmet olarak varlığına karşı nasıl bir felaket olduklarını anlamış bulunmaktadır.

Bu köklü İslâm ümmeti, problemlerin çözümünü bulmak için İslâm'a tekrar döndü. İslâm, onun karşılaştığı sıkıntı ve ızdıraplardan kurtulmak için umudu ve emeli oldu. İslâmî akidenin siyasî bir akide olduğunu, Kitap ve Sünnet'in hayat, devlet ve toplum için kâmil bir nizamı kapsadıklarını, Kitap ve Sünnet'in hem siyasî hem de teşriî niteliklere sahip olduğunu düşünmeye başladı. Kurtuluşunun, düşmana karşı zafere ulaşmasının ve başarısının ancak Kitap ve Sünnet'e dönmekle ve o ikisini tatbik mevkiine koymakla olabileceğini idrak etmeye başladı.

Bunun için, İslâm ümmeti; mevcut toplumun değiştirilmesinin zarureti hissediyor, Kitap ve Sünnet'e de iman ediyorken Kitap ve Sünnet'in Ümmetin Misakı olarak kabul edilmesi, anayasa ve kanunlarına kaynak olarak benimsenmesi tabii bir durumdur. Ancak, Kitap ve Sünnet'in Ümmetin Misakı olarak kabul edilmesi geniş boyutlarda ve çizgilerde meydana çıkmasını gerektirir. Ki bu boyutlar içerisinde Kitap ve Sünnet'in Misak olarak benimsenmesindeki tatbikat şeklini kapsayan fikirler açığa çıkar. Bu fikirler; Kitap ve Sünnet'in neyi ifade ettiğini, o ikisini anlama metodunun ne olduğunu, anayasa ve kanunlara nasıl kaynak olduklarını belirlemekteki seyrin selâmetini garanti eden hususları kapsarlar. Kitap ve Sünnet'i tatbik için, onlara dayalı devletin mahiyetinin ne olduğunu ve onunla Kitap ve Sünnet'in nasıl uygulanacağını açıklarlar. Onun için, Kitap ve Sünnet'in bir misak olarak benimsenmesi; misakı gerçekleştirmenin pratik biçimini ifade edecek şekilde geniş boyutlarda billur (gayet açık) bir şekilde olmalıdır. İşte bundan bu misak fikri ortaya çıktı.

İşte Kitap ve Sünnet'in ümmet için bir misak olarak benimsenmesinin içerisinde berraklaştığı geniş hatlar şunlardır :

GENEL HÜKÜMLER

1- Ümmet, İslâma bir akide, bir nizam, muayyen bir yaşayış tarzı, ona göre hayatını sürdürdüğü, bir hayat bakışı, dünyada uğruna yaşadığı ve bütün dünyaya götüreceği bir fikrî liderik ve alemşumul bir risalet olarak inanmıştır.

2- İslâm, insanın Rabbisiyle, nefsiyle ve başka insanlarla olan ilişkisini tanzim için Allahu Teâlâ'nın Efendimiz Muhammed (ﷺ)'e indirdiği semavî dindir.

3- İslâm, ancak Kitap ve Sünnet ile temsil edilir.

4- Kitap ve Sünnet, Allah tarafından vahy yolu ile Efendimiz Muhammed (ﷺ)'e indirilmişlerdir. Kitap, hem lafzı hem de manası Allah tarafından vahy edilendir. Sünnet ise, manası Allah'tan, lafzı Resul (ﷺ)'den olmak üzere vahy edilendir.

5- Mükellef olan her müslümanın, bütün fiil ve davranışlarında şerî hükümlere bağlı kalması farzdır. Allah'a kulluk vasfına haiz bir kimsenin fiillerinden herhangi birini Şari'in hitabından gelenin

dışında yani şerî hükmün dışında yapması helâl olmaz. Nitekim Allahu Teâlâ; **فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ** "Hayır, Rabbine and olsun ki, onlar aralarında çıkan ihtilafta seni hakem kılmadıkları müddetçe iman etmiş sayılmazlar..."⁵ Hz. Peygamber ise bir hadisinde; **مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ** "Bizim bu emrimize uygun olmayan bir işi işleyen bir kimsenin işi red edilir."⁶

Allahu Teâlâ: **وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا** "Resul size neyi getirdiyse onu alın. Sizi neden yasakladıysa onu da bırakın."⁷ buyurur. O halde şerî hükme bağlı kalmak İslâm akidesinin gereğidir. Bunun için Allahu Teâlâ;

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ "Hayır, Rabbine and olsun ki onlar aralarında çıkan ihtilafta seni hakem kılmadıkları müddetçe iman etmiş sayılmazlar..."⁸ diye buyurmuştur.

6- İslâmî akide; Allah'a, Meleklerine, Kitaplarına, Peygamberlerine, Ahiret Günü'ne, Hayrının ve şerrinin Allah'tan olduğu kadere iman etmektir.

7- Akideler ancak, kesinlik ifade eden delilden alınır. Akidenin delilinin kesin olması lazımdır. Çünkü Allahu Teâlâ zannî olana itikat edenleri zemmederek şöyle buyurmuştur :

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا "Onlar zandan başkasına tabi olmazlar. Halbuki, zan haktan bir şey ifade etmez."⁹ Bu hitabla akide hakkında konuşur-ken zanna tabî olanları teşhir edip azarlamıştır. Allahu Teâlâ zanna bir delalet (sapıklık) olarak itibar etmiştir. Nitekim Allahu Teâlâ; **إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ** "Eğer sen yeryüzündekilerin çoğunluğuna itaat edersen seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar zandan başkasına uymazlar."¹⁰ buyurmuştur. Allah zanna hiç bir zaman ilim (kesin delil) olarak itibar etmemiştir. Nitekim Allahu Teâlâ şöyle buyurdu :

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ "Onunla (inandıklarıyla) ilgili kendilerinde ilim (kesin delil) yoktur. Ancak, zanna uyarlar. Halbuki zan, haktan bir şeyi ifade etmez."¹¹

8- Şerî hüküm, kesin delilden alınabildiği gibi zannî delilden de alınabilir. Nitekim, bütün şerî hükümlerde ahad haber delil kabul edilir. İbadete ait hükümler olsun, muamelâta ait hükümler olsun, cezalarla ilgili hükümler olsun veya bunun dışındaki hükümler olsun, ahad haberle sabit olmuşlarsa onunla amel vacip olur. Zira Resulullah (ﷺ); **نَضَرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاها ثُمَّ بَلَّغَهَا عَنِّي فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ غَيْرِ فِقِيهِ**; **وَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ إِلَىٰ مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ** "Allah (ﷻ), benim sözümü işitip idrak ettikten sonra onu işitmeyenlere ulaştırın kulun yüzünü nurlu eylesin. Nice bilgi taşıyan kimse vardır ki, taşıdığını bilmez. Kendinden daha bilgili kimselere bilgi taşıyan bir çok insan vardır."¹² Bu hadiste Resulullah "kul" kelime-sini çoğul değil tekil olarak kullanmıştır. (عَبْدٌ) "Kul kimse" kelimesi hem tek bir kimse için, hem de bir kişiden fazla kimselere kullanılabilir. Ayrıca Peygam-ber (ﷺ) aynı zamanda oniki elçiyi oniki krala İslâm Daveti'ni yaymak için her birini teker teker olarak göndermiştir. Eğer bir kişinin yaptığı davete uymak mecburiyeti olmasaydı, Peygamber (ﷺ) tebliğ için bir kişiyi göndermekle yetinmezdi. Şerî hükümlerde bir kişinin verdiği haberle amel edilebileceği üzerinde sahabenin icmaı gerçekleşmiştir.

9- Akide ve itikad, aynı anlamı taşırlar ki, bu da imandır. İman ise; bir delile dayalı vakiya uygun kesinlik ifade eden tasdiktir. İmanın sahih olabilmesi yani akide olabilmesi için tasdik sırasında bu üç unsurun (kesin olması, vakiya mutabık olması ve delile dayalı olması unsurlarının) bir arada bulunması lazımdır. Bunun için, Haber-i Ahadî kesin olmayan bir şekilde tasdik etmek haram olmaz. Çünkü, sadece tasdik itikad sayılmaz.

⁵ Nisa : 65

⁶ Müslim, Akdiye, 3243

⁷ Haşr : 7

⁸ Nisa : 65

⁹ Necm : 28

¹⁰ En'am : 117

¹¹ Nisa : 157

¹² İbni Mace, Mukaddime, 232

10- Şerî hüküm; iktiza ya da tahyir veya vaz'î olarak Şari'in kulların fiillerini ilgilendiren hitabıdır. Buna göre, Şari'in hitabı, hüküm demektir. Bunun için Şari'in hitabı olmayana şerî hüküm olarak itibar edilmez. Hüküm; kulun fiilini ilgilendiren mesele hakkında görüş ortaya koymaktır. Bu görüş, eğer Şari' tarafından gelmişse o, şerî hükümdür. Şari' tarafından gelmemişse o şerî hüküm değildir. Sahih bir içtihad neticesinde istinbat edilen şerî tarifler ve küllî kaideler de şerî hükümler olarak itibar edilirler.

11- Akide ve şerî hüküm, herbiri birer fikirdir. Fakat bunlar, bu fikirle alakaları oranında değişiklik arzederler. Eğer fikir, kulun fiilini ilgilendiriyorsa bu şerî hükümdür. Bu, ister iman edilecek şeyleri ihtiva etsin isterse etmesin aynıdır. Eğer kulun fiilini ilgilendirmeyip sadece kalb ile ilgili fiillerle alakalı ise, yani tasdik etmeyi veya etmemeyi ihtiva ediyorsa bu, akidedendir. Meseleye Şari'in hitabının geliş şekline göre bakılır. Eğer bu hitab bizden, iman etmeyi gerektiren şeyleri isteyip kıssalar ve gayb ile ilgili haberler gibi, amelle alakalı herhangi bir şeyi istemiyorsa, bu akideyi ilgilendirir. Eğer Şari'in hitabında akide değil de amel ile ilgili bir husus isteniyorsa o takdirde bu, şerî hüküm sayılır. Meselâ ;

أَمَّنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ "Allah'a ve Resulü'ne iman ediniz."¹³

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ "Allah her şeyin yaratıcısıdır."¹⁴

وَأَدَّ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ "Hani İbrahim beytin temellerini yükseltiyordu."¹⁵

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِأَنْبِيَاءٍ مِنْ فَضْلَةٍ وَأَكْوَابٍ "Çevrelerinde gümüşten billur kablur, kupalar dolaştırılır."¹⁶

ayetlerinde olduğu gibi kapsamları itibarı ile bir ameli içermeyen naslar akide ile ilgilidir.

فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ "Eğer o kadınlar sizin için çocuklarınızı emzirirlerse onların ücretlerini verin."¹⁷

وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا "Allah alış verişi helâl, faizi haram kıldı."¹⁸

إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ "Şayet onlar vazgeçer veya nikah düğümünü elinde bulunduran kimse vazgeçerse...."¹⁹

Ve Resulullah (ﷺ)'in; لَا صَلَاةَ إِلَّا بِقَاتِحَةِ الْكِتَابِ "Fatıhasız namaz yoktur."²⁰ sözünde veya, الْبَيْعَانِ "İki satıcı ayrılmadıkları müddetçe muhayyerdirler."²¹

إِذَا فَرَغَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَّشَهُدِ الْآخِرِ فَلْيَتَّعِزَّ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ شَرِّ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ "Biriniz son teşehhüdü bitirdiği zaman dört husustan dolayı Allah'a sığınsın; Cehennem azabından, Kabir azabından, hayat ve ölüm fitnesinden ve Deccal-Mesih şerrinden."²² Bu ayet ve hadislerde de olduğu gibi, muhtevası herhangi bir amel yapmayı talep eden şerî naslar, şerî hükümlerden sayılır. Eğer Şari'in hitabında yeni fikirlerden bir husus gelmemişse; o takdirde o fikirlerin vakıaları anlıyabi-len uzman kişiler tarafından anlaşılır. Ondandır bu vakıanın neviyle ilgilenen şerî nass veya onun türünü ilgilendiren illeti içeren husus anlaşılmaya tabî tutulur. Eğer o olay nassın muhtevasına girerse, o nassın hükmü, o olaya (vakıaya) tatbik edilir. Bu hüküm amelle ilgili olabileceği gibi, akideyi ilgilendiren bir husus da olabilir. İletinden dolayı nassın hükmü altına giren hususlar da Şari'in hitabından sayılır. Çünkü Şari'in hitabı, onun hükmünü ortaya koymuştur. İşte bütün fikirler böyledir. Kulun fiilini ilgilendiren her fikir şerî hükümlerdendir. Kulun fiilini ilgilendirmeyen her fikir akideden sayılır.

¹³ Hadid : 7

¹⁴ Zümer : 62

¹⁵ Bakara : 127

¹⁶ İnsan : 15

¹⁷ Talâk : 6

¹⁸ Bakara : 275

¹⁹ Bakara : 237

²⁰ Tirmizi, Salat

²¹ Buhari, Buyu', 1967

²² Ebu Davud, Salat, 833

12- Ümmet; tek bir akidenin bir araya getirdiği, nizamlarının da o akideden kaynaklandığı ve fişkırdığı insan topluluğudur. İslâmî akidenin bir araya getirdiği toplum İslâm Ümmetidir. İslâmî akide ise, şerî hükümlerin kendisinden fişkırdığı asıldır ve müslümanlar da tek bir ümmettir.

13- Müslümanları birbirine bağlayan bağ, İslâmî akidedir. Bu akideden İslâm kardeşliği ortaya çıkar. Nitekim Allah (ﷻ); **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ**; "Ancak müslümanlar kardeşlerdir."²³ diye buyurur. Resulullah (ﷺ) ise; **الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ** "*Müslüman müslümanın kardeşidir.*"²⁴ diyor. Böylece İslâma iman ile müslümanlar kardeş olmuşlardır.

14- Devlete halkı bağlayan bağ ise İslâmî akide olmayıp tabiyyettir. Tabiyyeti taşıyan herkes tabî oluşundan dolayı hakettiği bütün haklara sahip olduğu gibi, mükellef olduğu bütün görevlerden müslüman olmasa dahi sorumludur. Tabiyyet niteliğini taşımayan bir kimse, müslümanların sahip olduğu hakları ve mecbur olduğu yükümlülükleri taşımaz. Şeriat; bu hakları zimmîye garanti etmiştir. Resulullah (ﷺ)'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: **أَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعُدُّوا الْمَرِيضَ وَفُكُّوا الْعَائِيَّ** "*Aç olanı doyurun, hastayı ziyaret edin ve esiri çözün.*"²⁵ Ebu Ubeyde bu hadisi naklettikten sonra şöyle demektedir : "Aynı şekilde zimmîler de öyledir. Onların haklarını korumak için savaşa gidilir, esir olanları serbest bırakılır, kurtuldukları zaman tekrar hür olarak zimmet ve ahidlerine dönerler. Bu konuda bir çok hadis mevcuttur." İslâm sultanı altında yaşamak için bulunduğu yerden hicret etmeyen bir müslümanın, İslâm otoritesi altında yaşayan müslümanların sahip oldukları hak ve görevlerden mahrum olması tabîdir. Süleyman b. Büreyde'nin rivayet ettiği bir hadiste şöyle denilir :

وَكَفَّ عَنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ وَأَعْلِمُهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ أَنَّ لَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ وَأَنَّ عَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ "*Onları İslâm'a çağır. Eğer senin davetini kabul ederlerse onlardan vazgeç. Sonra yurtlarından muhacirlerin yurtlarına göç etmeleri için onlara çağrıda bulun. Eğer böyle yaparlarsa muhacirlerin sahip oldukları haklara sahip olabilecekleri gibi onların sorumlu oldukları-dan, da sorumlu olacaklarını onlara bildir.*"²⁶ Bu hadis, küfür diyarında yaşayan müslümanların bizim sahip olduğumuz haklara sahip olabilmeleri ve yapmakla yükümlü olduğumuz şeylerden sorumlu olabilmeleri için göç etmeyi (ülkelerinden Dâr-ül İslâm'a göç etmeyi) şart koşan bir nasıttır.

15- Tabiyyetlik; İslâm Devleti'ne ve İslâm Nizamına bağlılığı göstererek İslâm otoritesiyle idare edilen Dâr-ül İslâm'ı (İslâm ülkesini) daimi ikâmet yeri olarak ittihaz etmektir.

16- Kavmiyetçilik (milliyetçilik), çirkin bir çığırtkanlık ve İslâmî birliği parçalayan bir ırkçılıktır (kafatasçılıktır). İslâmîyet onu haram kılmıştır. Resulullah (ﷺ); **مَنْ تَعَزَّى بَعْزَاءَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَعْضُوهُ وَلَا تَكْنُوا**; "*Cahiliyye taassubu olan milliyetçilikle iftihar eden birisini gördüğünüz zaman kinaye kullanmadan ona babasının şeyini (zekerini) ısırtın.*"²⁷ buyuruyor. Cahiliyye taassubu olan milliyetçilik hakkında da; **دَعُوها فَإِنَّهَا مُتَنِّتَةٌ** "*Onu bırakın, zira o kokuşmuştur.*"²⁸ demektedir. Müslim, Resulullah (ﷺ)'den şöyle rivayet eder :

وَمَنْ قَاتَلَ تَحْتَ رَأْيَةٍ عَمِيَّةٍ يَدْعُو إِلَى عَصِيَّةٍ أَوْ يَعْضِبُ لِعَصِيَّةٍ فُقِتِلَ فِقْتَلَةً جَاهِلِيَّةً "*Kim bir milliyete taassubundan dolayı kızgınlık göstere-rek ya da asabiyete (milliyetçiliğe) davet ederek ya da milliyetçiliğe yardım ederek savaşır ve öldürür-lürse cahiliyye ölümü ile ölmüş olur.*"²⁹

Kâfir devletler, müslümanlar arasına bu kavmiyetçilik ve ırkçılık propagandasını yaydıkları zaman, müslümanların birliğini parçaladılar, onları çeşitli kavimlere ve ırklara ayırdılar. Müslümanlar arasında Türk Milliyetçiliği, Arab Milliyetçiliği, Kürd Milliyetçiliği ve İran Milliyetçiliği gibi duygular alevlenince İslâm ümmetinin safında çatlaklar meydana gelerek müslümanların birliğini dağıttı,

²³ Hucurat : 10

²⁴ Ebu Davud, İman, 2834

²⁵ Buhari, Mardi, 5217

²⁶ Müslim, Cihad ve 's-Seyr, 3261

²⁷ Ahmed b. Hanbel, Ensar, 20285

²⁸ Müslim, Birr, 4683

²⁹ Nisa, Tahrim, 4045

devletini kökünden parçaladı, memleketleri birbirinden ayırdı. Bu tehlike İslâm ümmetini helâk etti ve İslâm Devleti'ni yıktı. Milliyetçilik, müslümanlara tahakküm ettiği zaman onları çeşitli ümmetlere böldü. Ülkelerinin arasına geçilmesi hatta üzerine köprü kurulması dahi mümkün olmayan hendekler kazıldı. Aralarında kurşundan duvarlar gibi sınırlar konuldu ve birbirine karşı savaşır hale getirildiler. İşte bunun için milliyetçiliğe davet etmek büyük bir günah ve çirkin bir iştir. Milliyetçilik davasına sarılmak ve onu bir bağ olarak itihaz etmek hem İslâmın hem de müslümanların hakkına karşı büyük cinayet ve günah işlemektir. Bu nedenle, milliyetçiliğe karşı savaşmak ve ona davete karşı koymak cihadın farziyeti gibi farzdır. Milliyetçilik, ne kadar günah ve şer ise, vatancılık ve mezhepçilik de o kadar günahdır. Bu gibi faaliyetlerin hepsi İslâm ümmetini parçalamaya ve zayıf düşürmeye götürür. Milliyetçilik, vatancılık ve mezhepçilik mefhumlarına çağıranlara, en büyük azabı görmeye müstehak mücrimler muamelesi yapılır.

17- İslâm beldeleri olsun olmasın bütün dünya iki statü içerisinde mütala edilirler. Dâr-ül İslâm ve Dâr-ül Harb veya Dâr-ül Küfür. Bir üçüncüsü ise kesinlikle yoktur. Dâr-ül İslâm; İslâmî otoritenin hakim olduğu ve İslâm hükümlerinin tatbik edildiği, emniyetin de müslümanların gücü ve otoritesi ile sağlandığı yerdir. Dâr-ül Küfür, bir başka ifade ile Dâr-ül Harb ise; İslâmî otoritenin hakim olmadığı, İslâm hükümlerinin tatbik edilmediği ve emniyetin müslümanlardan başka otoriteler tarafından sağlandığı yerdir. Çünkü "Dâr" kelimesinin "Harb" veya "Küfür" kelimesine izafeti, yahut "Dâr" kelimesinin "İslâm'a" izafeti hükme ve otoriteye izafedir. Orada oturanlara ve beldeye değil. (Hangi sistemin egemenliği hakim ise orası o sistem adıyla anılır. Orada oturanların kimliği önemli olmadığı gibi, ülkelerin durumu da önemli değildir. Önemli olan orada hakim olan otoritedir.) Zira Resulullah (ﷺ) İslâm otoritesi altında bulunan yeri Dâr-ül Muhacirin olarak kabul etmiş ve oraya gelenlerin İslâm ahkâmından yararlanabileceklerini ifade etmiştir. Süleyman b. Büreyde'nin rivayet ettiği bir hadiste; **ثُمَّ ادْعُهُمْ "Onlara bildir ki eğer böyle yaparlarsa muhacirlerin sahip oldukları bütün haklara sahip olabilecekleri gibi onların sorumluluklarına da ortak olmuş olurur."**³¹ Böylece Resulullah (ﷺ), hükümleri göç etmeye bağlı kılmıştır. Muhacirlerin, yani İslâm sultanı altında yaşayanların sahip olduğu her türlü hak ve sorumluluklara sahip olabilmeleri için göçü şart kılmıştır. O halde "Dâr" (ülke) orada hakim olan egemenliğe, hükümlere ve emana göre değerlendirilir. Eğer bu üç şart, İslâma göre var ise orası Dâr-ül İslâm, eğer küfre göre var ise orası da Dâr-ül Küfür olur.

18- Dâr-ül Harb'de yani Dâr-ül Küfür'de daimi olarak yaşayan bir kimse Dâr-ül İslâm'a ancak emanla (izinle) girebilir. Yani giriş için özel bir izin alması gerekir. Zira harbî, emansız olarak Dâr-ül İslâm'a girmekten men edilir. Fakat ülkesi bir İslâm ülkesi olup kendisi Hilâfet'ten dışarıda olması ya da ülkesi Hilâfet'in sultanına (otoritesine) birleşmemiş olması gibi bir halden dolayı kendisi Halifenin otoritesi altında olmayan kimse emansız yani izinsiz olarak Dâr-ül İslâm'a girer. Bu durumda olan bir kimse Dâr-ül İslâm'a girdiğinde ona uygulanacak olan hüküm Halifenin sultanı altında yaşayanlarla aynıdır. Aralarında herhangi bir fark yoktur.

19- İslâm beldeleri; müslümanların oralarda İslâmî otorite ve egemenliği ile hükmetmiş oldukları ve İslâm hükümlerinin uygulanmış olduğu yerlerdir. Bu yerler ister Kafkaslar gibi müslümanların halen yaşadığı yerler olsun veya İspanya adıyla bilinen Endülüs gibi müslümanların kovulduğu ve kâfirlerin vatan edindikleri yerler olsun aynıdır. Madem ki müslümanlar oralarda İslâmın hakimiyeti altında hükmetmişler, öyleyse bu beldelerin hepsi İslâm beldeleridir. Bu beldelerdeki araziler İslâm'ın hakimiyeti altına girdiği zaman hangi hükmü taşımışsa bugün de aynı hükmü taşır. Eğer o topraklar Endülüs

³⁰ Müslim, Cihad ve 's-Seyr, 3261

³¹ Müslim, Cihad ve 's-Seyr, 3261

gibi feth ile alınmışsa o arazi haracî arazi sayılır. Endonezya halkı gibi kendiliğinden müslüman olmuş ise, o arazi de öşrî arazi sayılır. Aynı şekilde geçmişte İslâm'ın hakimiyeti altına girmemiş fakat halkının çoğu müslüman olan yerler de İslâm beldeleridir. Çünkü orada yaşayan halk o topraklar üzerinde müslüman olmuşlardır.

20- İslâm beldelerini birleştirmek müslümanlar üzerine farzdır. Çünkü İslâm, birden fazla İslâm Devleti'nin bulunmasını haram kıldı. Zira birden fazla halifenin bulunması haram kılınmıştır. Nitekim Resulullah (ﷺ) bir hadisinde;

"Kim bir imama biat ederse avucunun içini verir ve kalbiyle ona bağlanırsa gücünün yettiğince ona itaat etsin. Eğer bir başkası da ortaya imam olarak çıkarsa onun boynunu vurunuz."³² buyuruyor. Görülüyor ki bu hadis İslâm Devleti'nin iki devlete bölünmesini nehyediyor. Çünkü, halifenin çatışması ülkenin bölünmesine ve orada ikinci bir halifenin bulunmasına neden olur. Yine Resulullah (ﷺ): **إِذَا بُويعَ لِخَلِيفَتَيْنِ: فَاقْتُلُوا الْآخَرَ مِنْهُمَا "İki halifeye biat edildiği zaman son biat edileni öldürün."**³³ Bu nedenle İslâm beldelerinde iki halifenin bulunması yasaklanmıştır. Çünkü, iki halifeye biat etmek iki devletin kurulması demektir. Halbuki, bütün bu nasslar birden fazla devletin bulunmasının haram olduğuna açıkça delildir. Şayet, birkaç devlet ortaya çıkarsa haram bir iş işlenmiş olduğundan bunun ortadan kaldırılması ve bir devlet haline getirilmesi farzdır.

21- Müslüman olmayanlar, dinin usullarında da ve furularında da müslümanlarla eşit olarak İslâmî hükümlerin muhatabıdır. Zira İslâm bütün insanlar için gelmiştir. Allah (ﷻ): **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ**; **"Biz seni ancak bütün insanlara gönderdik."**³⁴ buyurur. Allah Sübhanehu ve Teâlâ onları furuatın bir kısmından açıkca sorumlu tutmuş-tur. İbadeti emreden ayetler kâfirleri de kapsamakta-dır. Nitekim Allahu Teâlâ, şöyle buyurmuştur :

"Ey insanlar, Rabbinize ibadet ediniz."³⁵

"Kâbe'yi ziyaret etmek (Haccı yapmak) Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır."³⁶ Eğer onlar furuatla sorumlu olmamış olsalardı, Allah onların üzerine azabı vadedmezdi. Allahu Teâlâ müşrikler için şöyle buyurmuştur:

"Zekatı vermeyen müşriklere yazık olsun."³⁷

"O ne tasdik etti ne de namaz kıldı. O sadece yalanladı ve yüz çevirdi."³⁸

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ (ﷻ) قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ (ﷻ) وَلَمْ نَكُ نَطْعِمُ الْمِسْكِينَ (ﷻ) وَكُنَّا نَحُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ (ﷻ) وَكُنَّا نَكْذِبُ بَيُّوْمَ الدِّينِ "Sizi (sakara) cehenneme koyan şey nedir? Onlar; biz namaz kılanlardan değildik, miskine yedirmezdik, dalanlarla beraber dalardık ve biz ahiret gününü yalanlardık."³⁹ Bütün bu ayetler, kâfirlerin bazı emir ve nehiylerden sorumlu olduklarını sabitleştiriyor. Bu ayetlerde olduğu gibi, diğer emir ve nehiylerle de kâfirler İslâmî hükümlerden sorumludurlar. Böylece onlar usul ile sorumlu oldukları gibi furu' ile de muhatabıdır. Ancak onlar hiç bir zaman inançlarını değiştirme mecburiyetinde bırakılmazlar. Aynı zamanda onlar akidelerinden kaynaklanan hükümleri değiştirmek için de zorlan-mazlar. Resulullah (ﷺ)'in onların amellerinden görüp sükut ettiği hususlara sükut edilir. O öyledir. Zira, Allahu Teâlâ; **"Dinde zorlama yoktur."**⁴⁰ diye buyurmaktadır. Resulullah (ﷺ) ise bir hadisinde şöyle buyurur :

³² İbni Mace, Fitne, 3946

³³ Müslim, İmarat, 3444

³⁴ Sebe' : 28

³⁵ Bakara : 21

³⁶ Ali İmran : 97

³⁷ Fussilet : 6-7

³⁸ Kıyamet : 31-32

³⁹ Müdessir : 42-46

⁴⁰ Bakara : 256

إنه من كان على يهوديته ونصرانيته فلا يفتن عنها **"Yahudilik ve Hristiyanlık dininden olanlar bu dini terk etmek için zorlanmazlar."** Buna göre onlar inandıkları ve ibadet ettikleri şeyler üzerinde terk edilirler. İçki içmeleri ve evlenmeleri gibi fiillerden Resulullah (ﷺ)'in kendilerini serbest bıraktığı herhangi bir fiilde biz onlara taarruz edip karışmayız. Bunların dışındaki, ukubatlarla ve muamelelerdeki hükümler, müslümanlara uygulan-dığı gibi onlara da aynen uygulanır. Yalnız diplomatik elçiler bundan müstesnadır. Diplomatik dokunulmazlık denilen bu husus Resulullah (ﷺ)'in, Müseyleme'-nin gönderdiği iki elçisine söylediği şu hadisten anlaşılmaktadır :

"Eğer elçiler öldürülselerdi ikinizin de boynunu vururdum."⁴¹

22- Babaları İslâm'dan dönenler, babaları mürted olduktan sonra dünyaya gelenler, yani mürted ve kâfir ana-babadan doğanlar, mürted olarak değerlendirilmeyip, kâfir olarak değerlendirilirler. Zira onlar kendileri İslâm'dan dönmediler. İslâm'dan dönenler onların atalarıdır. Bundan dolayı onlara mürted hükmü tatbik edilmez. Onların kâfir olarak değerlendirilmeleri ise, kâfir ana ve babadan doğduklarındandır. Kâfir ana ve babadan dünyaya gelen herkes kâfirdir. Bu hususta İbni Mes'ud (رضي الله عنه)'dan rivayet edilen bir hadiste şöyle denilmektedir :

"Nebî (ﷺ) Ukbe b. Ebî Muayt'ı öldürmek istediği zaman, 'çocuğun durumu ne olacak' denince; Resulullah (ﷺ) : Onun yeri ateştir."⁴² dedi. Bir başka rivayette ise, o (ﷺ) dedi ki: **"Ateş, hem onlar hem de babaları içindir."** Nebî (ﷺ)'e müşriklerin arasında yaşarken kadın ve çocuklarına bir felaket gelen insanların çoluk-çocuklarının durumu sorulduğunda; **"Onlar da onlardandır"**⁴³ dedi. Babaları dinden dönmüş olan kimseler, dönmüş oldukları dine göre muamele görürler. Eğer bu din, Hristiyanlık veya Yahudilik ise; yahudi veya hristiyan muamelesine tabî tutulurlar. Yani ehli kitap muamelesi görürler. Eğer müşrik iseler müşriklere uygulanan muameleye tabî tutulurlar. Kestikleri yenmez ve kadınları ile nikahlanılmaz.

23- Kapitalizm, komunizm gibidir. Zira, her ikisi de küfürdür. Sosyalizm, bütün çeşitleriyle küfürdür. Nitekim, dini devletten ayırma inancı küfür akidesidir. Materyalizm (maddecilik) ve maddenin gelişmesi (madde tekamülü ya da evrim) inancı da küfür akidesidir. Devlet sosyalizmi veya ziraî sosyalizm ve bunlara benzeyen her türlü sosyalizm de küfürdür. Hristiyanlık bir küfür dini olduğu gibi kapitalizm de bir küfür ideolojisidir. Yine yahudilik dini küfür dini olduğu gibi sosyalizm de bir küfür ideolojisidir. Çünkü bunların hepsi de küfür milletleridir. Küfür ise tek millettir.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

24- Asrımızda hadaret ve medeniyet kelimeleri yaygınlaştı. Bu kelimeler, sadece aklın ürünü olan bir şey anlamında kullanılmaya başlandılar. Nitekim bu kelimeler felsefe, fikir ve hayata bakış açısıyla alakalı her şeyde kullanıldığı gibi, endüstri ve teknolojinin ürünü olan bütün maddî şekillerle, hayatta hissedilen her şey için de kullanıldı. 'Geçmiş ümmetlerin hadareti' ve 'geçmiş ümmetlerin medeniyeti' deniliyor. Bunlar ile, geçmiş ümmetlerin geride bıraktıkları, din, felsefe v.b. hayata bakışlarıyla ilgili fikir ile geçmiş ümmetlerin bıraktıkları binalar, sanat aletleri v.b. hissedilir maddî şekiller kastedilir. Aynı şekilde 'bu asrın hadareti' ve 'bu asrın medeniyeti' denildiğinden de yukarıda geçen mana kastedilir. Yani bu iki kelime ile hem aklın ürünü olan fikir ve hem de maddî şekiller kastedilir. Halbuki bu iki kelimeyi bu şekilde kullanmak yanlıştır. Zira hayata bakış açısıyla ilgili olanlardan aklın ürünü olanlar; hissedilen maddî şekillerin ürünü olan endüstri ve icat gibi olanlardan tamamıyla farklıdır. Doğru olan, bu iki kelimedenden birisini bir manada diğerini de diğer manada kullanmaktır.

⁴¹ Ebu Davud, Cihad, 2380

⁴² Ebu Davud, Cihad, 2311

⁴³ Müslim, Cihad ve's-Seyr, 3282

Hadaret kelimesini; hayata bakış yönü ile ilgili olarak aklın ürünü olanlarda kullanmak lazımdır. Çünkü "hadaret" kelimesi "Bedevî" kelimesinin zıddı olan "hadar" dan gelir. "Hadaret" kelimesi ile, hayat yolu ile ilgili olanlar kastedilir. Medeniyet kelimesini ise hissedilir maddî şekiller hakkında kullanmak gerekir. Böylece hadaret; 'hayat hakkındaki mefhumların toplamı' olarak tarif edilir. Medeniyet ise; 'hissedilir maddî şekiller' olarak tarif edilir.

Hadaret, ümmetin yaşayışlarında takip ettikleri yolların değişik olmasıyla değişiklik arzeder. Komünizm hadareti batı hadaretinde yoktur.

25- İslâm hadaretiyle Batı hadareti birbiriyle çelişir. Aynı zamanda Komünizm hadaretiyle de çelişir. Zira, İslâm hadaretinin temeli olan İslâm Akidesi, Batı hadaretinin temeline muhaliftir. Batı hadaretinin temeli, dini devletten ayırma ilkesidir. İslâm hadaretinin temeli olan İslâm Akidesi, komünizm hadaretinin temeline de muhaliftir. Komünizm hadaretinin temeli maddeciliktir. Komünizm akidesine göre; hayat, insan ve kainat, kendi kendilerine gelişir ve tekamül ederler. Bunlara göre, bütün her şey tabiatları itibarı ile maddedir. Dünyada meydana gelen çeşitli olaylar, hareket eden bu maddî yapının değişik görüntülerinden ibarettir. Bu izahat, İslâm hadareti ile komünizm hadareti ve Batı hadareti arasındaki esas bakımından farkı göstermek içindi.

Hayat tasvirine gelince; Kapitalizmin hayat tasviri menfaatçiliktir. Komünizmin hayat tasviri ise, evrim ve gelişmedir. Komünizm teorisine göre hayat, yükseğe doğru devam eden bir hareket içerisinde bir halden diğer bir hale intikal eder. Bütün bunlar, İslâm'ın hayat tasvirine muhaliftir. Zira İslâm'ın hayat tasviri, helâl ve harama göredir.

Saadet (mutluluk) anlayışına gelince ; gerek kapitalizm gerek komünizm hadaretlerine göre mutluluk; vücudun ihtiyaçlarını doyumak ve tatmin etmektir. İslâm'da ise mutluluk, bunların tersine, geçici değil daimi olandır. Vücudun ihtiyaçları ister giderilsin isterse giderilmesin fark etmez. Daimi itminan bulunduğu zaman insan mutluluğa erişmiş-tir. Daimi itminan bulunmadığı zaman ise insan mutluluğa erişmemiştir. Vücudun bütün ihtiyaçları karşılanmış olsa dahi daimi itminan bulunmadığı sürece saadet gerçekleşmez. Daimi itminan ise, Allahu Teâlâ'nın rızasını kazanmaktır. Bundan dolayı saadet Allah'ın rızasını istemekle mümkün olur ki böylece de daimi itminan gerçekleşsin.

İşte İslâm hadaretinin esasları ile Komünizm hadaretinin esasları ve Kapitalizm hadaretinin esasları arasındaki çelişki bu noktadadır. Ve yine çelişki; İslâm'ın hayat tavsiriyle (hayat anlayışıyla) kapitalizmin ve komünizmin hayata bakışları arasındadır. Ve yine çelişki; İslâm'daki mutluluk anlayışıyla kapitalizm ve komünizmdeki mutluluk anlayışı arasındadır. Böylece, İslâm hadareti, kapitalizm ve komünizm hadaretine muhalif olmaktadır.

26- Müslümanın, İslâm dışı olan hadareti alması kesinlikle caiz olmaz. Çünkü müslümanın, İslâm'ın getirdiklerinden başka yerden hayat hakkındaki mefhumların (kavramların) toplamını alması caiz değildir. Müslüman, hayat hakkındaki mefhumların toplamını İslâm'dan almakla mukayyedir. Onun dışından alması ise haramdır. Bu mefhumlar, ister hayata bakışla ilgili olsun isterse hayat müşküllerine çareler bulmakla ilgili olsun durum aynıdır. İslâm hadaretinin dışında olan hadaretleri almak kesinlikle helâl değildir.

Medeniyete gelince; bakılır. Eğer bunlar hayata bakış ve anlayışa etki etmiyorlarsa; teknik, sanat, silah, zinet aletleri, elbise şekilleri ve daha başka şeyler gibi olanları almak caizdir. Çünkü bunlar eşyadır. Eşyada asıl olan ise mübahlıktır. Eğer bunlar hayata etki ediyorlar ise; bunları almak caiz değildir. Canlıların resimlerini çizmek, heykellerini yontmak ve bunlara benzer olanlar hakkında kesin nehiy varid olmuştur. Bunlar dinin nehyettiği şeylerdendir. Böylece, hakkında yasaklık bulunmayan medeniyetin her türlüünü almak caizdir. Fakat hadareti almak kesinlikle caiz değildir.

27- Tecrübî (deneyle sabit olan) ve buna bağlı olabilen matematik gibi ilimler ile, kültür bilgilerini birbirinden ayırmak lazımdır. Tecrübî ilimler ve bu ilimlere bağlı olanlar evrenseldir ve herhangi bir ümmetin malı da değildir. Hayat hakkındaki bakışla da alakalı değildir. Bu tür ilimler ister Rusya'da olsun ister Amerika'da olsun aralarında bir fark olmaksızın tek hakikattırlar ve tek ilimdirler. Eski ve

yeni halk ve ümmetlerde mevcut olan bu ilimler tekdir. Bu tür ilimler ümmetlerin, halkların ve hayat hakkındaki görüşün değişmesiyle değişmemiştir ve değişmeye-cektir. Akla ve onun eşya hakkındaki hükmüne etki eden bilgiler olan kültür ise bunun tersinedir. Zira, bunlar hayata bakış açısının değişmesiyle değişir. Meselâ : Rusya'daki kültür anlayışı Amerike'daki kültür anlayışından farklıdır. Kanun, iktisat, tarih ve buna benzer şeyler, Rusya'da Amarika'dakinden farklıdır. Aynı şekilde İslâmî kültür, komunizm ve kapitalizm kültüründen farklıdır. İslâm'daki kültür anlayışı, batıdaki ve komunizmdeki kültür anlayışın-dan başkadır. Bunun için eğitim esnasında çağımızdaki ilim anlayışıyla kültürü birbirinden ayırmak lazımdır. İhtiyaç nisbetinde deneye dayalı ilimler ve buna bağlı olan hususlar öğrenilir ve her insandan alınır. Ancak bu ilimlerden bazıları öğrenildiğinde, akidenin bozulmasına ve itikadın zayıflamasına yol açıyorsa onların öğrenilmesi ve öğretilmesi haram olur. Şayet bu etkisini kaybederse o zaman onu öğrenmekte bir bahis yoktur. Kültür ise böyle değildir. Kültürde sadece İslâmî kültürün öğretimi ile yetinilir ve İslâm'daki kültür anlayışı haddinde durulur. Müslümanlar eğitim esnasında yabancı kültürü ancak yüksek okullarda araştırmacı ve tenkid edici merhalelerde öğrenebilirler. Bu da onların çelişkilerini ve eksikliklerini öğretmek için olabilir. Yoksa onunla amel etmek ve hayat görüşü olarak kabul etmek için olamaz. Yabancı kültürü çürüten ve batıl kılan İslâmî görüşü öğretmeden, İslâmî olmayan kültür hiç bir zaman öğrenilmeme-lidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, müslüman olmayanların akidelerine de yer vermektedir. Bunu yaparken bu çeşit kültüre teşvik için değil, bilâkis onun yanlışlı-ğını ortaya sermek için yapar.

Fen ve sanatlar bazen ilimle karışık olabilirler. Ziraat, deniz taşımacılığı ve ticaret gibi, o zaman alınırlar. Bazen de, kültürle karışık olabilirler. Canlı varlıkların resimlerini çizmek, haç şekilleri yapmak gibi, o zaman alınmazlar. Çünkü bu gibi hususlar, teknik görünüm arzetseler dahi hayat hakkındaki görüşe etkileri vardır.

28- Metod, uslub ve vesile arasında fark vardır. Metod; hayata bakış açısına göre belirlenir. Hayata bakış açısının değişmesiyle metod da değişir. Metod, değişmez. Ona bağlı kalınır. Vesile ve uslub ise; bunlardan her biri amelin gerektirdiği duruma göre şekillenebilir. Hayata bakış açısının değişmesiyle değişmezler. Onlara bağlı kalınılmaz. Bilâkis onlar değişebilirler.

Komunist görüşte, çelişkileri meydana çıkartmak metoddandır. İslâmî görüşte cihad, metoddan iken; kapitalist görüşte, halkları sömür-mek metoddandır. Bu arada top, kılıç ve atom bombası gibi harb aletleri ile bunların nasıl kullanılacağını gösteren savaş planları, askerî teknik bilgiler ve buna benzer şeyler vesilelerden ve üslûblardandır. Bundan hareket ederek metodu, İslâm'dan başka bir yerden almak caiz değildir. Vesilelerden ve uslublardan farklı olarak metodda İslâm'ın getirdiği metoda kesinlikle bağlı olmak lazımdır. Vesileler ve uslublar ise hakkında nehiy bulunmadığı müddetçe nerede bulunursa bulunsun alınması caizdir.

KİTAP

29- Kitab; Cebrail'in diliyle Peygamberimiz Muhammed (ﷺ)'e indirilen Kur'an-ı Kerim'dir. Yedi harf üzerine mütevatir bir nakil ile mushafın iki kabı arasında bize intikal edilendir.

30- Kur'an-ı Kerim olarak bildiğimiz ve bize mütevatir olarak nakledilen Kur'an-ı Kerim, tek hüccettir. İbni Mes'ud ve başkalarının mushafı gibi bize gelişi ahad olarak tesbit edilenler ise hüccet olmazlar. Zira Nebî (ﷺ) kendisine indirilen Kur'an-ı Kerim'i, sözleri kesin hüccet sayılan bir topluluğa öğretip dikte ettirmekle mükellef idi. Sözleri, kesin hüccet ve delil sayılan topluluğun Resul'den işittiklerini aynen nakletmemiş olmaları tasavvur dahi olunamaz. Sözleri kesin hüccet sayılan bir kavmin nakletmediği bir şeyin Kur'an-ı Kerim'dendir diye nakledilmesi ahad nakil sayılır ki, ahad nakle de itibar olunmaz. Çünkü bu, Resulullah (ﷺ)'in göreviyle bağdaşmayan bir yol ile gelmiş olur. Zira Hz. Peygamberin tebliğdeki görevi, kendisine vahyedilen ilahî risaleti, onu ezberleyen ve sözleri delil olan

bir çok müslümana anlatmasıdır. Ayrıca bu vahye muhatab olan topluluk, vahyi hem ezberliyor hem de yazıyordu.

31- Kur'an-ı Kerim'de zahir ve batın diye bir şey yoktur. Ancak o, arapça lisanı üzere gelen arapça bir kelimedir. Nitekim Allahu Teâlâ; **فَرَأَيْنَا عَرَبِيًّا "Arapça Kur'an olarak"**⁴⁴

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ "Apaçık bir Arabça diliyle"⁴⁵ buyurur. O halde herhangi bir arapça kelâm nasıl anlaşılırsa Kur'an-ı Kerim de öyle anlaşılır. Allah'ın Kur'an-ı Kerim'den muradı ilahisinin ne olduğunu Kur'an-ı Kerim açıkça ifade etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de onun ifade etmediği Allah'ın hiç bir muradı yoktur. Allahu Teâlâ'nın muradı sadece Kur'an-ı Kerim'in ifade ettiği ibarelerin anlaşılmasıyla anlaşılır. Böylece, Allahu Teâlâ'nın muradı, Kur'an'ın tabirinde geçendir, başkası değil. Allah'ın muradı olan Arapça mefhum-lar, Allah'ın Arapça lafız ve usluplarla ifade ettiği kelâmından anlaşılır. İlahî hitaptan murad, bu hitabın lugavî delillerle delalet ettiği şeylerdir. Kitap ve Sünnet ile belirlenen şerî delillerin açık ve gizli diye iki ayrı anlamı yoktur. Arapça lafızların; Arapça usluplarının Arapçayı kavrama mantığı içerisinde Arapça kelâmın delalet ettiği manaları vardır.

32- Kur'an-ı Kerim muhkem ve müteşabih ayetleri ihtiva eder. Nitekim Allahu Teâlâ; **مِثْلَهُ آيَاتٌ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخْرُ مُتَشَابِهَاتٌ "Onun bazı ayetleri muhkemdir ki bunlar Kitab'ın anasıdır. Diğer bir kısmı da müteşabihlerdir."**⁴⁶ Muhkem; manası açıkça belli olan ve başka şekilde anlaşılma ihtimali olmayan ayetlerdir. Yani delaleti ve anlamı açıkça belli olan te'vile yer vermeyen ayetlerdir. Allahu Teâlâ'nın; **وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا "Allah alış-verişi helâl, faizi haram kıldı."**⁴⁷

"Hırsızlık yapan erkek ve kadının ellerini kesiniz."⁴⁸ **"Ey akıl sahipleri, sizin için kısısta hayat vardır."**⁴⁹ gibi ayetler hiç bir ihtimale yer vermeyecek kadar açıktır.

Müteşabihe gelince; ayetlerde anlaşıldığı üzere muhkemin karşıtı olarak kullanılmıştır. Birden çok manaları ihtiva eden yani ihtimalin kendisinde var olduğu bir çok zıt anlam taşıyan ayetlerdir. Şöyle ki :

أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ "Boşanan kadınlar üç kur'u beklerler."⁵⁰ **وَالْمُطَلَّقاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ "Veya elinde nikah düğümü bulunduran kimse vazgeçer..."**⁵¹ **"Veya kadınlara dokunduğunuz zaman."**⁵² **"Rabbinin yüzü bakî kalacak."**⁵³ **"Sen gözlerimizin önündesin."**⁵⁴ **"Ve ellerimizin yaktıklarından."**⁵⁵ Ayetlerin-de olduğu gibi lafızları bir kaç çelişkili anlama gelebilen kısımları vardır. Bu zıt anlamları bir araya getirmek mümkün değildir. Tek bir anlamı belirleye-bilmek için lafzî bir karineye ihtiyaç vardır. Ayrıca lafız, zahirî bir benzetmeyi içerdiği için şer'an veya aklen o lafızdan ne kastedildiği muhal olur. O zaman da o lafızdan kastedilen anlamı tesbit için şerî veya aklî karineye ihtiyaç duyulur.

SÜNNET

⁴⁴ Yusuf : 2

⁴⁵ Şuara : 195

⁴⁶ Ali İmran : 7

⁴⁷ Bakara : 275

⁴⁸ Maide : 38

⁴⁹ Bakara : 179

⁵⁰ Bakara : 228

⁵¹ Bakara : 237

⁵² Nisa : 43

⁵³ Rahman : 27

⁵⁴ Tûr : 48

⁵⁵ Yasin : 71

33- Sünnet; Resulullah (ﷺ)'den Kur'an dışında söz, fiil ve takriri olarak, sadır olanlardır. Onlar da Allah'tan bir vahiydir. Çünkü Allah Sübhanehu şöyle buyurur: **"O (Muhammed) hevasından konuşmaz. Ancak o vahiydir ve ona vahyedilir."**⁵⁶ **"Ben ancak, bana vahyolana uyarım."**⁵⁷ **"De ki; ben ancak bana Rabbimden vahyolunana tabi olurum."**⁵⁸ **"Ben sizi ancak vahy ile uyarıyorum."**⁵⁹

34- Sünnet; Allah'ın bir vahyi ve Allah'ın şeriatı olmasından dolayı Kur'an gibidir. Şeriat, Kur'an ve Sünnet arasında bir fark yoktur. Onların her biri Şari'in hitabıdır. Nitekim Allah (ﷻ), şöyle buyuruyor: **"Resul size neyi getirdiyse onu alın ve sizi neden nehyettiyse onu da bırakın."**⁶⁰ Ayette geçen (مَا) (neyi getirdiyse, neyi nehyettiyse) lafzı, umumu ifade eden lafızlardandır. **"Kim Resul'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur."**⁶¹ **"Eğer herhangi bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Resul'e götü-rün."**⁶² Bu ayetlerden de anlaşıldığı gibi Sünnet de Kur'an-ı Kerim gibi, aralarında herhangi bir fark olmaksızın şerî delildir.

35- Sünnet bize rivayet yolu ile ulaşmıştır. Kur'an-ı Kerim ise Sünnet'in tersine nakil yolu ile ulaşmıştır. Kur'an-ı Kerim; Allah'ın Resulüne indiri-len sözleri kesin delil sayılan bir kavme okunan, belletilen ve Resule vahy yolu ile indirildiği şekilde bize de aynen intikal etmesi için ezberlenmesi ve yazılması emredilen bir Kitap'tır.

Sünnet'e gelince: Rivayet edenler, Resulün söylediklerini, yaptıklarını veya sukut ettiklerini bize rivayet etmişlerdir. Bu nedenle bir şeyin Sünnet olarak değerlendirilmesi onu rivayet eden raviye bağlıdır.

36- Resulullah (ﷺ)'den rivayet edenler ya sahabeler veya sahabe değildirler. Çünkü, Resulullah (ﷺ)'i her gören kimse sahabe değildir. Kendisin-den rivayet yapılan herkes de sahabe olmayabilir. "Sahabe" arapça bir kelime olup bundan da lügatın delalet ettiği mana analıdır. Lügatta sahabe sözcüğü; kendisinde sohbet vasfı tahakkuk eden herkes demektir. Sahabenin anlamını açıklayan şerî bir nas olmadığı için lügatın ifade ettiği şey onun manasını belirler. Said b. el-Müseyyeb'den rivayete göre sahabe: **"Resulullah (ﷺ) ile birlikte bir veya iki sene arkadaşlık yapan veya onunla bir veya iki defa savaşta bulunan kimsedir."** Ancak Resulullah (ﷺ)'i gören veya ondan rivayet ettiği halde arkadaşlık yapmayan kimse sahabe değildir. Bunun için Enes b. Malik'e; **"Allah'ın Resulü'nün ashabından senden başka kimse kaldı mı?"** diye sorulduğunda şöyle dedi: **"Onu (Resul'ü) gören bazı bedviler var. Fakat onunla arkadaş olan hiç kimse kalmadı."**

37- Her müslümana sahabenin rivayet ettiğini kabul etme ve onu delil olarak alma mecburiyeti vardır. Onu red etme helâl olmaz. Çünkü, sahabenin "Udul" olması (fasık olmadığı) Kur'an-ı Kerim'in kesin nassı ile sabittir. Muhacirlerden veya ensarlardan olduğu tesbit edilen bir kimsenin rivayeti kesinlikle kabul edilir. Hiçbir müslümanın onu red etmesi helâl olmaz. Çünkü bu, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de övdüğü ve "Udul" olarak saydığını red etmek demektir.

38- Sahabenin dışındaki ravilerin; rivayet ettiklerinin kabul görmesi, onların delil olabilmesi için; ravinin "adil" olması ve zabtının iyi olması şartı koşulur. Rivayet ettiğinin Sünnet'ten olduğunu kabul edip ona güvenmek için, bu ravide adalet ve zabt sıfatlarının bulunması gerekir. Kendisinden hadis alınan kimsenin iyi tetkik edilmesi şarttır. Mezhebin-de insanı küfre sevkeden görüşleri olan kimsenin rivayeti kabul edilmez. Mezhebini desteklemek veya propagandasını yapmak, kendi grup ve mezhebine

⁵⁶ Necm : 4

⁵⁷ Yunus : 15

⁵⁸ A'raf : 203

⁵⁹ Enbiya : 45

⁶⁰ Haşr : 7

⁶¹ Nisa : 80

⁶² Nisa : 59

teşvik etmek üzere veya İslâm'ın menfaati için v.b. nedenlerle Resulullah'a yalan isnat etmeyi helâl gören bir kimsenin rivayeti de kabul edilmez. Çünkü, Resulullah (ﷺ) bir hadisinde; **وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ** "*Kim bilerek bana yalan isnat ederse o Cehennem'de yerini hazırlasın.*"⁶³ buyurur. Resulullah'a yalan isnat eden bir kimseden kesinlikle adalet vasfı düşer.

KİTAB VE SÜNNET'İ ANLAMAK

39- Kitap ve Sünnet Arabça teşrii sözlerdir. Onlarla delil getirmek (istidlal etmek) için Arab dilini bilmek gerekir.

40- Arabça dili, diğer dillerde olduğu gibi, Arabların vazedip kullandıkları, anlaştıkları ve Arab ıstılahından oluşan bir dildir. Allah tarafından indirilmiş tevkifi (indirildiği şekilde sınırlandırılmış) bir lisan değildir. Arablar, o dil aracılığıyla birbir-leriyle anlaşıp konuştukları müddetçe, bu dili anlamak için, onu Arablardan almak ve öğrenmek gerekir. Eğer onlar, şu lafız şu anlamı ifade eder ve şu anlam şu sözle ifade edilir derlerse münakaşa yapılmadan bu kabul edilir. Çünkü ıstılahta aklî istidlal yoktur. Mesele, üzerinde anlaştıkları kelimeyi vaz etme meselesidir. Aklî bir mesele olmadığı gibi mantık yürütme ile de ilgisi yoktur.

41- Burada kast edilen Arablar, Arabça dili bozulmadan önce, Arabçayı konuşan en halis Arablardır. Bunların bir kısmı Hicrî 4. asra kadar varlıklarını koruyabilmişlerdir. Bunlar çölde oturdukları için dilleri pek bozulmamıştır. Fakat o asırdan sonra gelen Arablardan Arab lügatı alınamaz ve onların sözleri de Arabçada hüccet sayılmaz.

42- Lafzın anlamı, Arabların koymuş oldukları şekilde anlaşılmalı ve kesin olarak ona bağlı kalınmalıdır. Lafzın manası Arabın koyduğu ile sınırlandırılmalıdır. Çünkü mesele, sözü vazeden kişilerden bir alıntı ve nakletme meselesidir, başkası değil. Binaenaleyh, herhangi bir kelimenin belli bir maddeden türemiş olması, bu maddeden türeyen bütün kelimelerin aynı manada olması demek değildir. Aynı maddeden türediği halde bir başka anlamda kullanılan kelimeler olabilir. Nitekim, lügat bir mana için birden çok kelimeler verebilir. Bazen de bir kelimeye onun için konulan bir tek anlamdan başka anlam vermeyebilir. Bütün bunlar Arabın kullanımına bağlıdır. Bir çok kelimenin aynı maddeden türetilmiş olması demek, anlamda bir birlik ifade eder demek değildir. Bazen bir kelime türetildiği maddesine bakmaksızın Arabın vazettiği şekilde büsbütün ayrı bir manada kullanılmış olabilir.

43- Bir lafzın delâletinde Arabın vazettiği ile sınırlı kalmak; türetme, Arabçalaştırmayı ve mecazı engeller demek değildir. Biz arap dilini bu üç husus ile zenginleştirebiliriz. Çünkü bu üç husus, sadece en halis Arablara has değildir. Ancak onlara has olan; türetmenin, Arabçalaştırmanın ve mecazın temellerini, Arabçanın tafsilatını ve ölçülerini koymaktır. Türetme, Arabçalaştırma ve mecaz prensiplerini kullanma işi her Arabça bilen kişi tarafından yapılabilir. Yeter ki, halis Arabların koyduğu metod üzerinde yürüyebilsin. Mecaz, türetme ve Arabçalaştırma imkanına sahip olan Arab dili, bunlarla her yeni mana ve yeni şeyi ifade etmeye kâdirdir. Bundan dolayı o (Arab dili) ortaya çıkan yeni olaylarla ilgili olarak, şerî nasrlardan hüküm çıkarmak için onları ifade etmeye, açıklamaya kâdirdir.

44- Kitap ve Sünnet'in her olaya hüküm verebilme gücüne sahip olması, Arab dilinin yeniden ortaya çıkan her manayı ifade edebilme gücüne bağlıdır. Bu ise kesin olarak Arab dilinin İslâm'la yani Kitap ve Sünnet'le bütünleşmesini gerektirir. Böylece birbirlerinden ayrılmaları mümkün olmayacak

⁶³ Buhari, İlm, 107

şekil-de tek bir şey haline gelmeleri lazımdır. Yani, Arab dilinin İslâm'dan cevherî bir cüz olması başka bir deyimle Kitab ve Sünnet'in her birinden kesinlikle ayrılması mümkün olmayan bir cüz olması lazımdır. Bu öyle idi ve Kıyamet'e kadar böyle kalmalıdır. Bundan dolayı; Arab dilini bilmek içtihadın temel şartlarından biridir. Fatiha'yı Arabça okumak namazın sıhhatının şartlarından birisidir. Kur'an-ı Kerim'in tercümesi kesinlikle caiz değildir. Onun için, müslümanlar bir ellerinde Kitab ve Sünnet'i, diğer ellerinde de Arab dilini dünyaya taşımak için Arab Yarımadası'ndan çıktılar. İnsanlara, Kitab ve Sünnet'i öğrettikleri gibi Arab dilini de aynı şekilde öğretiyorlardı. Bunun için müslümanlar, Kitab ve Sünnet'i nasıl öğreniyorlar ve muhafaza ediyorlarsa Arab dilini de aynı şekilde öğrenmeli ve muhafaza etmelidirler. Zira Arab dili olmadan Kitab ve Sünnet için hayat vakıasında ve yeni alakalar vakıasında varlıklarını devam ettirmeleri mümkün olmaz.

45- Arabın kendileri için lafızlar koyduğu manaların sınırında durmak ve onların koydukları anlamlara ve lafızlara bağlı kalmak; Arab lügatının çeşitli ilimler ve yeni icadlarla gelişmesini engellemez. Zira her ilim sahibi, her keşif ve mucid, ilmi ve icadları için ıstılahlar koyabilir. Kendi ilim ve icadları ile ilgili manaları ifade etmek üzere Arab lügatından muayyen ve belirli lafızları ıstılahlaştırabilir. Bu her zaman caizdir. Bizzat Arablar da bunu yapmışlar ve adına "ıstılah" dedikleri şeyi caiz görmüşlerdir. Lâkin o ıstılah kendisi için kullanılan husus hakkında hass olur. Nitekim Nahv ilmi, imlâ kaideleri ve buna benzeyen ilimler Arablar tarafından ıstılahlaştırıl-mamışlardır. Bunların ıstılahlarını bu konu ile ilgili alimler koymuşlardır. Arablar ise bu ıstılahları bilmiyorlardı. Çeşitli ilimlere ait ıstılahlar ise o ilimlerle uğraşanlar tarafından konulmuştur. Öz Arablar da bu ıstılahları kabul etmişlerdir. Binaen-aleyh, her yeni ilim ve her yeni icadın ıstılah ve deyimleri bilim ve icad erbabı tarafından konulur. Bunlar da ıstılahları koyarlarken, Arabça lafızlara ve Arabça kalıplara bağlı kalmak şartı ile Arab lügatını kullanırlar. Böylece lafız, Arabın koyduğu şekilde varlığını koruyup ona sadece ıstılah olarak yeni bir mana yüklenmiş olur. Meydana gelen tek değişiklik ise bundan ibaret olur. Bu vesile ile Arab lügatı, Arabın vazettiğine bağlı kalıp onun sınırlarında durmak şartıyla her yeni icad ve ilimleri kapsayacak şekilde genişler..

ANAYASA VE KANUNLARI ÇIKARTMAK

46- Kanun, istilahî bir kelimedir. İnsanları üzerinde yürütmek için sultanın (otoritenin) çıkardığı emir anlamını taşır. Nitekim kanun şöyle tarif edilmiştir: "*Sultanın, insanları kendi aralarındaki ilişkilerinde uymaya mecbur tuttuğu kaideler topluluğudur.*" Her devletin Kanun-i Esasî'si (Temel Kanunu) "Anayasa" kelimesi ile ifade edilir. Kanun-i Esasî'nin dışındaki diğer kanunlar için "kanun" sözcüğü kullanılmıştır. Anayasa ise şu şekilde ifade edilmiştir: "*Devletin idare şeklini ve orada uygulanacak hükmetme nizamını belirleyen, her otoritenin özelliklerini ve görevlerini açıklayan kanundur.*" İşte anayasa ve kanun kelimesinin ifade ettikleri anlamlar bundan ibarettir.

Anayasa ve kanunun her biri, sultanın emrindedir. Müslümanlar ise, ancak Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine bağlıdır. Zira onlar Kitab ve Sünnet ile mukayyedirler. Sultanın kendisi de Allah'ın emir ve nehiyeleriyle yani Kitab ve Sünnet ile mukayyedir. Bundan dolayı müslümanların, anayasa ve kanunların konmasına fazla ihtiyaçları yoktur. Çünkü şerî hükümler, müslümanların arasındaki ilişkilerinde uymaları gerekli olan kaideleri açıkladığı gibi, devletin şeklini, hükmetme nizamını ve her otoritenin özelliklerini de beyan etmiştir. Böylece onların anayasa ve kanunları, şerî hükümler yani Şari'in hitabıdır. Müslümanlar yalnızca buna bağlanırlar. Bütün ilişkilerini yalnız bununla yürütürler. İster devlet hakkında olsun ister toplum hakkında olsun, bütün işlerinde ve tasarruflarında şerî hükümlere göre yürürler. Bundan dolayı Raşid Halifeler döneminden İslâm Hilâfet Devleti yıkılıncaya kadar müslümanların anayasa ve kanunları olmamıştır. Ancak Osmanlıların son dönemlerinde kâfir

devletler, İslâm Devleti üzerinde baskılarını kurmaya başlayınca onları, kanun, sonra da anayasa yapmaya zorlamışlardır.

47- Allahu Teâlâ, sultana itaatı ve onun emirlerini yerine getirmeyi emrediyor. Nitekim Allahu Teâlâ buyurdu ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ "Ey iman edenler! Allah'a, Resülü'ne ve sizden olan emir sahiplerine itaat ediniz."⁶⁴

Resulullah (ﷺ) ise bir hadisinde şöyle buyurdu: وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي "Kim emire itaat ederse bana itaat etmiş olur. Kim emire isyan ederse bana isyan etmiş olur."⁶⁵

Ancak sultana itaat, onun rey ve içtihadıyla ortaya koyduklarıyla sınırlıdır. Yoksa her şeyde itaat olmaz. Sultan bir helâli haram yapamayacağı gibi bir haramı da helâl yaparak kendisine itaat edilmesini emredemez. Halifenin görevi ancak şerî hükümleri insanlara uygulamaktır. Bu durumda ona itaat şerî itaattır. Ve Allah'ın hükümlerini kendi rey ve içtihadına göre uygulama yetkisine sahiptir. Bundan dolayı ona bu konuda itaat farzdır. Bunun dışında ise itaat sultana olmayıp Allah ve Resülü'nedir. Sultan ancak Allah'ın şeriatını uygular. Bununla beraber şerî hükümlerde sahabe ve müçtehidler ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmının şerî nasslardan anladıkları diğer bir kısmı da daha farklı anlamışlardır. Bu farklı anlayıştan dolayı hükümlerin farklı anlaşılması meydana gelmiştir. Şari' bu farklı görüşlerden birisini benimseme yetkisini halifeye vermiştir. Ve halifenin benimsediği görüşe insanların itaat etmesi farz olur. Halifenin istediği ve uygun gördüğü hükümleri benimsemesi hakkında sahabenin icması vardır. Halife herhangi bir hükmü benimserse, o konuda halifeye itaat farz olur. Ve bu hüküm, bütün müslümanların hakkında Allah'ın hükmü olur. O halde, halifenin şerî hükümlerden benimsediğinde, halifeye itaat farzdır. Halifenin muayyen hükümler benimseyip halkı benimsediği hükme itaat etmeye zorlaması hakkıdır. Ancak o hükme uymak; halifenin emrini yerine getirmek değil, Allah'ın emrini yerine getirmek olur. Halifenin görevi ise, çeşitli hükümler taşıyan şerî nassdan belli bir hükmü benimsemektir. Bundan dolayı halifenin benimsediğiyle amel, halifenin emriyle değil şerî hükümle amel etmektir. Zira, eğer halife, şerî hükmün dışında bir hükmü benimserse halifeye bu konuda itaat etmek farz olmayıp bilâkis haram olur. Bundan dolayı halifenin benimsediğine uymaya zorlamak, halifenin emirlerinden herhangi bir emrine itaat olmaz, o ancak, Allah'ın emir ettiği hususta Allah'a itaat olur. Böylece o itaat, Allah'ın emrini tatbik etmektir, halifenin emrini tatbik etmek değil. Bu nedenle halife, insanlar için belli kurallar koyup insanları ona uymaya zorlayamaz. Halifenin halkı uymaya mecur kıldığı tek husus, Allah'ın ona hak kıldığı kendi rey ve içtihadıyla kaim olacağı husustur.

48- Müslümanların anayasa ve kanunlara ihtiyaç duymamalarının sebebi, beşerin koyduğu ve sultanın da onunla emredeceği hükümlere ihtiyaç olmayışındandır. Zira İslâm şeriatı her şeyi açıklamıştır. Nitekim Allahu Teâlâ buyurdu ki :

وَتَرَكْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبَيِّنًا لِكُلِّ شَيْءٍ "Biz sana Kitabı her şeyi beyan etmek için indirdik."⁶⁶ Bu ilahî beyan karşısında müslümanların, beşerin koyacakları anayasa ve kanunlara ihtiyacı yoktur. Ancak şeriat halifeye, müçtehidlerin ihtilâf eden reylerinden belirli hükümleri benimseme yetkisini vermiştir. Orduyu idare etmek, beytülmalâ ait gelirler, harcamalar ve buna benzer şeylerde, halifenin rey ve içtihadıyla çeşitli görüşlerden belirli bir görüşü benimseyip uygulaması konusunda halife insanları zorlama yetkisine sahiptir. Bu hususta halifeye anayasa ve kanun koyma ve tercih ettiği ve koyduğu kanunlara tabî olmalarını sağlamak için halkı zorlayabilme yetkisi verilmiştir. Buna binaen, müslümanlar için şerî hükümlerden alınmış anayasa ve kanunların olması caiz olur. Şerî hükümler, halifeye bunları kendi rey ve içtihadıyla uygulama yetkisini vermiştir.

⁶⁴ Nisa : 59

⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, Mükessirin, 7786

⁶⁶ Nahl : 89

Halifenin şerî hükümleri tercih etmesi konusuna gelince, bakılır: Eğer halife, kendisi üzerine farz olan herhangi bir işi, o hususta belli bir hükmü benimsemeden yapamıyorsa, devletin ve idarenin yani otoritenin birliğini veya ümmetin veya beldelerin birliğini ya da onların muhafazasını sağlaması ancak belirli şerî hükümleri benimsemekle mümkün oluyorsa "*Bir farzı yerine getirmek için gerekenler de farzdır.*" fikhî kaidesine göre bu iki halde belli bir reyî (şerî hükmü) tercih etmek halifenin üzerine farzdır. Bu iki durumun dışında ise, halifenin belli bir görüşü benimsemesi farz olmayıp caizdir.

Halifenin kendi rey ve içtihadını ortaya koymasına gelince: Halife yapılmasını uygun gördüğü bir iş hakkında kendi reyini ortaya koyabilir. Bu esnada onun için geçmiş herhangi bir uslubu tayin etmek zarurî değildir. Bu durumda, bir işi yerine getirebilmek için doğrudan doğruya kendi reyini açıklamayı caiz olduğu gibi açıklamaması da caizdir. Yani bir şerî hükmü kanun yapması caiz olduğu gibi kanun yapmaması da caizdir.

Eğer herhangi bir işin yapılması, eski ve yeni bazı prensip ve uslubların ortaya konmasıyla mümkün oluyorsa, bu prensipler konmadığı takdirde o işin yapılması mümkün olmayacaksa ve bundan dolayı bir dağınıklık meydana gelecekse, o takdirde bir takım kanunların çıkarılması farz olur. Bu halde, kanunları çıkartmamak ise haram olur. Binaenaleyh, insanları uygulamaya mecbur edecek belli kanunları çıkartmak bazı hususlarda farz iken bazı hususlarda da caizdir. Bütün bu farz ve caiz olan hususları tek bir anayasada ve tek bir kanunda toplamak farz olmayıp caizdir. Bundan dolayı müslümanların anayasa ve kanunlar yapmaları caizdir. Ancak bunları şerî hükümlerden ve halife için bir hak olarak belirlenen onun kendi rey ve içtihadı ile yürüteceği hususlardan olmalıdır.

49- Şerî hükümlerin halife tarafından benimsenip yürürlüğe konması, araştırma ve icad ediciliğe engel olabileceği gibi, içtihad etmeye de teşvik etmez. Zira böyle bir durum, halkı benimsenen görüşü kabule zorlar. Zira başka bir görüşle amel etmeleri caiz olmaz. Hüküm kendisi ile amel edilmesi için çıkartılır. Mücerred bilgi ve ilim için değil. Eğer bir hükmün kendisi ile amel etmek caiz olmazsa, o zaman müçtehid hüküm çıkartmaya gerek görmez. Bundan dolayı alimler de içtihadı bırakmak mecburiyetinde kalırlar. Çünkü delilinden hüküm çıkarmak onunla amel etmek içindir. Yoksa mücerred ilim ve bilgi için içtihad yapılmaz. Halifenin benimse-diğinden başkasıyla amel etmek caiz olmadığına göre müçtehidlerin de istinbat yapmalarına lüzum kalmaz. Zira amel içtihad yapmaya teşvik ettiği gibi, mücerred ilim içtihad yapmaya teşvik etmez. Böyle bir durum ise araştırma ve yeni şeylerin ortaya çıkmasına engel olabileceği gibi, müçtehidleri içtihad yapmaya sevkten de alıkoyar. Bundan dolayı Hulefa-i Raşidin'in benimseyip uygulamaya koydukları içtihad ürünü olan hükümler cidden çok azdır. Hatta nadir denecek derece azdır. Yine bu nedenle İmam Malik, halife Ebu Cafer el-Mansur'a yazmış olduğu El Muvatta isimli hadis kitabını devlet görüşü olarak benimsememesi ve insanları kendi görüşleriyle serbest bırakması için nasihat etmiştir. İbni Mukaffa halife Ebu Cafer el-Mansur'dan, insanların uymaya mecbur oldukları ve kadıların da onunla hükmedecekleri muayyen şerî hükümleri benimsemelerini teklif edince; halife Ebu Cafer el-Mansur da İmam Malik'in yazmış olduğu El Muvatta isimli kitabını benimsemesini talep eder. İmam Malik de bu isteği kabul etmez ve yukarıdaki cevabı verir. Çünkü insanların kendi görüşleriyle amel etmelerini serbest bırakmak, yenikileri çoğaltacağı gibi müçtehidleri içtihad teşvik eder. Fikrî ve teşrî serveti çoğaltır ve düşünenleri teşvik eder. Ümmette icad edicilerin ve müçtehidlerin bulunmasına ve çoğalmasına neden olur. Bu nedenle anayasa ve kanunlar yapıldığı zaman halife tarafından benimsenen şerî hükümlere az yer verilmelidir.

TOPLUM

50- Toplum; aralarında daimi alakalar (ilişkiler) bulunan insanlar topluluğudur. Bir kaç ferden bir araya gelmesi cemaati (topluluğu) oluşturur. Yani fertlerden meydana gelen topluluğa cemaat denir. O fertler arasında daimi ilişkiler meydana geldiği zaman toplum oluşur. Aralarında daimi ilişkiler meydana gelmemiş fertler bir toplumu meydana getirmeyip cemaat olarak kalırlar. İnsan toplulukla-rını toplum haline getiren tek unsur aralarındaki daimi ilişkilerdir. Bu ilişkiler ise, o insanların maslahatlarının (karşılıklı menfaatlerinin) itmesiyle oluşur. Maslahat, alakaları oluşturan demektir. Maslahat, bulunmadığı zaman alaka da bulunmaz. Ancak bu çıkarların (maslahatların) gerçekten çıkar veya zarar olduğunu belirleyen tek şey insanın maslahatla ilgili mefhumudur (analayışıdır). Eğer kişi bir işin maslahat olduğunu görürse alaka meydana gelir. Eğer bir işin maslahat olmadığına inanırsa alaka meydana gelmez. O halde maslahatı belirleyen (tayin eden) mefhumdur. Buna bağlı olarak alakayı meydana getiren de mefhum olmaktadır. Mefhumlar, fikirlerin manaları olduğuna göre maslahatı belirle-yen fikirler olmaktadır. Buna bağlı olarak da, alakayı oluşturan fikirler olmaktadır. Zira insanlar arasın-daki fikir birliği bakış birliğini sağlar. Dolayısıyla ilişkiyi sağlar. Ancak yalnız başına fikirlerdeki birlik alakaların bulunmasına yetmez. Bununla birlikte duygu birliğinin de bulunması gerekir. Yani ilişki-lerin oluşması için, o maslahat iki şahsı da sevindirmelidir. Maslahatın oluşması ve ona bağlı olarak da alakaların oluşması için iki şahsın maslahata bakışta fikir birliğinin yanında; sevinçte ve kızgınlıkta, acıda ve kederde ve bunun dışındaki şeylerde, duygu birliğinin de bulunması gerekir. Ancak yine de duygu ve fikirlerdeki birlik alakaların oluşmasına yetmez. Alakaların bulunması için fikir ve duygu birliği ile birlikte kendisiyle maslahatların tedavî edildiği (tanzim edildiği) nizam birliğinin de bulunması lazımdır. Yani, alakanın oluşması için maslahatın tedavi keyfiyeti üzerinde tarafların ittifak etmeleri gerekir. Bundan dolayı insanlar arasındaki ilişkinin tam olabilmesi için; fikir, duygu ve nizam birliğinin gerçekleşmesi lazımdır. İnsanlar arasında bu üç hususun birliği bulunmazsa alaka da bulunmaz. Bu nedenle, aralarında fikir, duygu ve nizam birliği bulunan insanlar toplumdur. Böylece toplum; insan, duygu, fikir ve nizamlardan oluşur. Zira o, aralarında sürekli alakaların bulunduğu bir insan topluluğudur. Fakat, insanlar arasında bu daimi alaka ancak insanlar arasında fikir, duygu ve nizam birliği ile oluşur. Bunlara göre toplum oluşur. Bu nedenle insanlar, sahip oldukları değişik fikir, duygu ve nizamlardan dolayı çeşitli toplumlara ayrılmışlardır.

51- İslâmî toplum: İçerisinde cereyan eden ilişkilerin İslâmî fikirler, duygu ve nizamlarla yürüdüğü bir toplumdur. Yani kendi aralarında, kendileriyle başkaları arasında oluşan ilişkilerin, İslâm akidesine ve şerî hükümlere göre cereyan ettiği müslümanlardan oluşan topluluktur. İlişkilerinde İslâmî nizamlar, fikirler ve duyguların hakim olmak-sızın sadece müslümanların bulunması o toplumu İslâmî toplum haline getirmez. İslâmî toplum olması için; ilişkilerindeki fikir, duygu ve nizamların İslâmî olması lazımdır. Böylece bir toplumun İslâmî toplum olmasının temel şartı; aralarında cereyan eden ilişkilerdeki fikir, duygu ve nizamların, İslâmî fikir, duygu ve nizamlar olmasıdır. Yukarıda olduğu gibi yalnızca insanların müslüman olması yeterli olmayıp, fikir, duygu ve nizamların da İslâmî olması lazımdır. Çünkü toplum; insanlar, fikirler, duygular ve nizamlardan meydana gelir. Bundan dolayı bugün dünyanın her bölgesinde müslümanların içinde yaşadıkları toplumlar, fertlerin tamamı müslüman olsalar dahi, gayri İslâmî toplumlardır. Çünkü, aralarında cereyan eden ilişkilerin hepsi; İslâmî fikir, duygu ve nizamlarla yürümektedir. Hatta yargıla-malarında aralarındaki anlaşmazlıkların halledilme-sinde halâ şerî hükümler tatbik eden ülkeler de İslâmî toplum kategorisine girmezler. Çünkü, o devletler diğer işlerini İslâmî olmayan fikir ve hükümlere göre yürütmektedirler. Halbuki, bir toplumun İslâmî toplum olabilmesi için bütün ilişkilerini İslâmî akide ve şerî hükümlere göre yürütmesi gerekir.

52- Bugün müslümanların içinde yaşadıkları gayri İslâmî toplumu değiştirip yerine İslâmî bir toplum getirebilmek için, bütün ilişkileri bir defada değiştirmek lazımdır. Yani tedrici olarak değil inkilâp yoluyla değiştirmek gerekir. Başka bir ifade ile, mevcut bütün ilişkileri kaldırıp, onların yerine bir defada İslâmî ilişkileri

koymak gerekir. Bu ise, önce hükmetme nizamından başlayarak diğer nizamlara bir defada geçmekle gerçekleşir. İlk yapılacak iş, yürürlükte olan hükmü tamamen ortadan kaldırıp, yerine İslâmî idare mekanizması yerleştirilmeli ve insanlar da İslâmî fikir ve hükümlere uymaya zorlanmalıdır. Amellerinde yürütücü olanın Allah'ın emir ve nehiyleri olmasını, bütün işlerinde ölçünün helâl ve haram olması, müslümanların üzerine farz kılınmalıdır. Bu değiştirme esnasında yönlendirme ve cezaî müeyyidelerle seyredilecektir. Böylece müslü-manlara, dinleri hatırlatılacak ve insanların tamamına da İslâm'ın fikirleri ve hükümleri açıklanacaktır. Aynı zamanda karşı gelenler hadlerle ve tazirlerle cezalandırılacaklardır. Fakat bütün bu uygulamalar, müslümanların inandıkları İslâmî fikir ve hükümlere bağlanmalarına yani onlardaki itici güce dayanacaktır. Eğer bu itici güç yoksa kuvvet ve ceza uygulamaları ile zorunlu kılmaya başvurulacaktır.

İKTİSAD

53- İktisadî (ekonomik) problem, ülkelerin fakirliği değil fertlerin fakirliğidir. Diğer bir ifade ile iktisadî problem, servetin üretimi değil servetin dağıtımıdır. Zira ülkelerin, fakirlik problemi ortaya çıktığı zaman üretim artışı ve kapasite genişlemesiyle veya diğer ülkelerle birleşme neticesinde çözülebilir. Ancak bu problem her yerde olmayabilir. Fakir ülkelerde böyle bir problem bulunabilirken, zengin ülkelerde bulunmayabilir. Bu problem hayata bakış açısı ile alakalı olmadığı gibi, o ülkelerde yaşayan halk ve ümmetlerin değişmesiyle ve onların problemlerinin değişik olmasıyla da alakalı değildir. Fakat fertlerin fakirlik problemi her zaman var olmuştur. Çünkü güçsüz insanların varlığı, insanlara tembellik hastalığının bulaşması veya aciz olan insanların mevcudiyeti, bütün toplumlarda vardır. Diğer taraftan mülk edinme içgüdüleri neticesinde insanların daha fazla mal edinme konusundaki yarışı da buna eklendiğinde, toplumun bundan uzak kalması mümkün olmaz. Bütün bu faktörler göz önünde tutulunca, fertlerin fakirlik problemi kaçınılmazdır. O halde bu problemin çözülmesi gerekir. Ayrıca bu problem hayata bakış açısıyla, halk ve ümmetlerin değişmesiyle de değişir. Zira bazı insanlar; *"Ödenecek ücretin cehtle (çalışmayla) orantılı olması lazımdır ki üretime katkıda bulunmayanın fakir olması adalettir."* derken, bazı insanlar da; *"Kazanç temin etmekten aciz kalan kişinin yaşama hakkından mahrum edilmesinin zulüm sayılacağını"* söylemektedirler. Zira onun güçsüzlüğü, yaratılışından veya elinde olmayan bir hastalıktan kaynaklanmıştır. Bundan dolayı ona yaşama imkanları sağlamak adaletin gereğidir. Ayrıca yaşamak için hayat kavgasında yarış yapmak ve mal kazanmak maksadıyla yarışa girmek tabii bir durumdur. Bu yarış ve savaş insanlar arasında çözümü gerekli bir takım problemleri de getirmiştir. Bütün bunlar, ortada çözümü gerekli bir problemin varlığını gösteriyor ki, o da ülkelerin fakirliği değil, fertlerin fakirliği problemidir. Fertlerin fakirlik problemini çözmeye uğraşmak, ülkelerin fakirlik problemini çözmeye götürür. Bundan dolayı esas problem üretim değil dağıtım meselesidir.

54- Devletin tabiyetindeki bütün fertlerin teker teker bütün temel ihtiyaçlarının doyurulması garanti edilmelidir. Ayrıca her ferde bütün lüks ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanı da garanti edilmelidir. Bütün tabiyete emniyet, eğitim, sağlık ve toplumu ilgilendiren diğer temel ihtiyaçlarını giderebilme imkanı garanti edilmelidir.

55- Mülkiyet üç kısımdır :

A- Ferdî Mülkiyet

B- Kamu Mülkiyeti

C- Devlet Mülkiyeti

Ferdî mülkiyet: Bizzat malla veya menfaatla takdir olunan şerî bir hükümdür. Bu hüküm, kendisine izafe edilen kimseye yararlanması ve ondan bedeli alabilmesi imkanının verilmesini gerektirir. Kamu mülkiyetine gelince: Şari'in, toplumun müşterek olarak bir maldan yararlanmasına izin vermesidir. Devlet mülkiyeti ise: Kullanılması yalnızca devlet reisinini görüş ve içtihadına bırakılmış her türlü maldır.

56- *Kamu mülkiyeti*, devletin görüşüne bakmadan malın tabiat ve niteliğinde mevcuttur. Eğer malın niteliği, toplumun ihtiyacı türden bir özelliğe sahipse; şehrin boş sahaları veya petrol gibi maden ise veya tabiatında ferdin mülkiyetinde olması mümkün olmayan bir mal niteliğine haiz ise, bu tabii olarak kamu mülkiyeti sayılır. Böyle bir özelliğe sahip bir mülkiyeti devlet, ferdî mülkiyet olarak devam ettirme gücüne sahip olamaz. Eğer bir mal, yukarıda zikredilen üç nitelikten birine haiz değilse, o ferdî mülkiyet olur. Devlet böyle bir mülkiyeti zor kullanarak kamu mülkiyeti veya devlet mülkiyeti haline getiremez. Devlet mülkiyeti; içinde bütün müslümanların hak sahibi olduğu bir mal ile sınırlıdır. Bu bütün müslümanların sahip olduğu maldan başkadır. Haraç, vergi ve ganimetler gibi bütün müslümanların mülkü olmayıp onların hak sahibi olduğu mallar devlet mülkiyeti olup devletin de onu mülk edinmesi farzdır. Eğer o malda, bütün müslümanlara ait bir hak mevcut değilse o, fert mülkiyeti sayılır. Ve devletin onu mülk edinmesi helal olmaz. Bu nedenle ferdî mülkiyetten sayılan herhangi bir malın kamulaştırılması kesinlikle helal olmaz. Çünkü kamulaştırma; görünen bir maslahattan dolayı ferdî mülkiyeti devlet mülkiyeti haline gelmektedir ki bu, ferde ait bir malı rızası olmadan mülk edinmektir. Bu ise caiz değildir. Zira şeriat, bir malın rızasız alınmasını haram kılmıştır. Nitekim Allah'ın Resulü; **"Bir kişinin rızası olmadan kardeşinin değneğini alması helâl olmaz."**⁶⁷ buyurmaktadır. Bir malın kamu mülkiyeti olup olmadığını devletin görüşü değil, malın tabiatı ve niteliği tesbit eder. Şeriat, devlet mülkiyetini de bütün müslümanların hak sahibi olduğu mallarla sınırlandırmıştır.

57- Arazi mülkiyeti ile ilgili olarak özel hükümler mevcuttur. Arazi; ziraat üretim ve bu üretimi artırmak ve sürdürmek için mülk edinilir. Arazi, herhangi bir mal gibi satın almak, hibe, miras ve bunun dışındaki mülk edinme yollarından biriyle mülk edinilebilir. Ayrıca ölü olan bir araziye imar eden bir kimse imar ettiği yeri mülk edinebilir. Yine devlet şerî bir istilah olan "IKTA" yolu ile fertleri arazi sahibi yapar. Arazi sahibi olan bir kimsenin bu araziye değerlendirip istifadeye sunma mecburiyeti vardır. Devlet arazi sahibini buna mecbur eder. Arazi sahibi doğrudan doğruya arazisinde kendisi çalışacağı gibi, orada işçi çalıştırarak, hayvan ve aletler kullanarak da arazisini işletebilir. Ekim için başkasına kiraya vermesi helâl değildir. Üç sene ekilip biçilmeyen arazi, sahibinden zorla alınır ve başkasına verilir. Zira Resulullah (ﷺ); **"Kim bir ölü araziye diriltirse (imar ederse) arazi ona aittir."**⁶⁸ buyurmaktadır. Rivayet edildiğine göre Resulullah (ﷺ) Ebu Bekir ve Ömer (رضي الله عنه)'e bir yeri ikta yolu ile vermiştir. Yine Resulullah (ﷺ) bir başka hadisinde: **"Kimin bir arazisi varsa onu eksin veya bir kardeşine ektirsin. Onu üçte bir, dörtte bir veya belli bir yiyecek karşılığında kiraya vermesin."**⁶⁹ Ömer (رضي الله عنه) arazinin alınıp başkasına verilmesi müddetini üç sene olarak belirlemiştir. Bir kimse bir araziye üç sene müddetle ekmeyip boş bırakırsa ve bir başkası da o araziye ihya ederse, araziye ihya eden hak sahibi olur. Ömer (رضي الله عنه) şöyle demiştir: **"Araziyi boş bırakanın üçüncü yıldan sonra hiç bir hakkı yoktur."**

58- Dış ticaret tabiiyetlilerin tüm fertleri için mutlak olarak mübahtır. Bu, mal ticareti olabileceği gibi para ticareti de olabilir. Ayrıca ihraç veya ithal ruhsatı diye bir ruhsat olmadığı gibi döviz işlemleriyle ilgili durumlar da söz konusu olmaz. Çünkü bu; **"وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا"** **Allah alış-verişi helâl kıldı."**⁷⁰ anlamındaki ayetle; **"Peşin olmak kaydıyla istediğiniz gibi gümüşle altın alış-verişi yapınız."**⁷¹ hadisinin kapsamına girer. Bu husus hem iç hem de dış ticarete şamildir. Resulullah (ﷺ)'in; **"لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ صَاحِبُ مَكْسٍ"** **"Gümrük vergisi alan kimse Cennet'e giremez."**⁷² hadisine göre, tabiiyet niteliğini taşıyanlardan kesinlikle gümrük vergisi alınmaz. Ancak devletin

⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, Ensar, 22500

⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, Mükessirin, 14109

⁶⁹ Ebu Davud, Buyu', 2947

⁷⁰ Bakara : 275

⁷¹ Tirmizi, Buyu', 1161

⁷² Ebu Davud, Harac, 2548

tabiiyyetlisi olmayan kimsenin özel bir izin almadan ülkeye girmelerine müsaade gösterilmeyeceği gibi ticaret yolu ile malları ve paralarının girmesine de müsaade edilmez. Onların mal ve paralarının İslâm ülkesine girmesi, ancak özel izinle yani ithal ruhsatları ile mümkün olur. Devlet ise bunlara izin verebileceği gibi, engel de olabilir. Çünkü tabiiyyet niteliğini taşımayanlar ancak emanla İslâm ülkesine girebilirler. Diğer ülkelerin (tabiiyyet niteliğini taşımayanların geldiği ülkeler) bizim tüccarlarımızdan aldıkları gümrük vergisi kadar onlardan gümrük vergisi alınır. Ebu Mecliz'in Lahik b. Hamid'den yaptığı bir rivayetle şöyle denilir: "Ömer (ﷺ)'a; "İslâm ülkesine giren ehli harbden nasıl vergi alalım?" diye sordular. Ömer (ﷺ) onlara; "Siz gittiğinizde sizden nasıl vergi alıyorlar?" diye sordu. Onlar; "Öşür. Yani malımızın onda birini alıyorlar." dedi. "O halde siz de onlardan o kadar alın." dedi."

59- Dış ticarete, ticaret malının kaynağına (nereden geldiğine) değil de tüccarın tabiiyyetine itibar edilir. Hükmen harbî sayılan tüccarlar, kendileri veya malları için özel bir izin almadan, mallarını İslâm ülkesine ihraç edemezler. Anlaşmalı tüccarlar ise, onlarla bizim aramızda yapılmış olan anlaşmalar çerçevesinde hareket ederler. İslâm Devleti'nin tebasından olan tüccarlar, İslâm beldele-rinin ihtiyacı olan ve stratejik olan malları, maddeleri ihraç edemezler. Sahibi buldukları herhangi bir malı ülkeye ithal etmekten de men edilmezler.

İsrail gibi bizimle aralarında fiilî harb hükümleri geçerli olan ülkelerle yapılan alış-veriş hükümleri yukarıda belirtilen hususlardan istisna edilir. İster ticarî olsun, ister ticarî olmasın onlarla cereyan eden bütün ilişkiler, bilfiil Dâr-ül Harb hükümlerine göre olur.

60- İslâm ülkesinde yabancı malların üretilmesi ve pazarlanması men edildiği gibi, herhangi bir yabancıya imtiyazların verilmesi de yasaklanır.

61- İslâm Devleti'nin Devletlerarası Para Fonu'na ve Dünya Bankası'na ortak olması caiz değildir. İslâm Devleti; Devletlerarası Para Fonu ve Dünya Bankası'ndan faydalanarak devletin, malî, iktisadî ve parasal durumunu düzeltme girişimle-rinde bulunamaz. Çünkü böyle bir girişim İslâm Devleti'ni, zarara sokabileceği gibi, devletin parasına ve ekonomisine de büyük bir darbe indirir. Çünkü bu kuruluşları Amerika, ticaret ve parası ile dünyaya hükmetmek amacıyla kullanmaktadır.

Yine bunun gibi İslâm Devleti'nin; parasının değerini korumak, iktisadî durumunu düzeltmek ve kendi projelerini geliştirmek amacıyla yabancı devlet-lerden ve malî müesseselerden borç alması helâl değildir.

Zira böyle bir durum başta devlet olmak üzere, onun parasını, iktisadî yapısını ve egemenliğini tehlikeye düşürür. Çünkü yabancılardan borç almak, ülkenin fakirleşmesine yol açabileceği gibi, ekonomi-sine ve parasına da darbe indirir. Bu durum devletin borcunu kat kat artırarak onu zayıflattığı gibi, kâfir devletlerin borçlanma yoluyla İslâm Devleti'ni nüfuzu altına almasına bir vesile olur. Bu ise, onun egemenliğini zedeler ve iradesini de ipotek altına alır. Oysa böyle bir durum şer'an caiz değildir. Çünkü bu, harama bir vesiledir. Harama götüren vesile ise haramdır. Ayrıca bu borçlanma işi, ancak faizle mümkündür. Faiz ise haramdır.

Ürdün, Mısır, Türkiye, Sudan ve bunun dışındaki yabancı kâfir devletlerden borç para almalarını kendilerine reva gören devletlerin durumuna basit bir şekilde baktığımızda; bu devletlerin ekonomilerinin iyileşmediğini, projelerinin başarıya ulaşmadığını, paralarının kıymetini korumadığını, fakirliğe çare bulamadıklarını görürüz. Tam tersine bunların; paralarının değeri alt üst olmuş, fakirliği daha da artmış, ekonomisi çökmüş, projeleri başarısız olmuş, borçları katlanarak artmış, iradeleri ise, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası'na ipoteklenmiştir. Bu ise, borç veren devletlerin borçlanan devletler üzerindeki nüfuzunu artırmış ve egemenliklerinin ortadan kalkmasına sebep olmuştur.

62- Sanayide aslolan ferdî mülkiyettir, kamu mülkiyeti ve devlet mülkiyeti değildir. Zira, Resulullah (ﷺ) bir yüzük ve bir minber yaptırmak istediği zaman bunların herbirisini ferdî mülkiyet olarak bir işyerine (fabrikaya) sahib olan birisine yaptırmıştır. Resulullah (ﷺ) döneminde, insanlar bir takım sanayi yerleri kuruyorlardı ve Resulullah (ﷺ) bunlara bir şey demiyordu. Resulün sukut etmesi

ise, işyerlerinin ferdî mülkiyete ait olacağına dair bir delildir. Fabrika ve işyerlerinin kamu veya devlet mülkiyetinde olduğuna dair herhangi bir nas bulunmadığına göre onlar ferdî mülkiyet olurlar.

Ancak kamu mülkiyetini ilgilendiren maddeleri üreten fabrikalar ürettikleri maddelerin hükmüne girerler. Böyle olduğu takdirde o fabrikalar, kamu mülkiyeti haline girebilecekleri gibi devletin, kamu mülkiyeti maddelerinin üretiminde ümmetin temsil-cisi olması itibarı ile devlet mülkiyet haline de girebilirler. Ayrıca bazı maddeler fertlere ait olabilir. Devlet, onlardan bunları işletmek için kiralayabilir.

63- Devletin devamlı gelirleri; ganimet, cizye, haraç, definelerin beşte biri ve zekattır. Devlet her zaman bu kaynaklardan gelir elde eder. İster ihtiyacı olsun ister olmasın. Eğer bu gelirler yeterli olursa devlet bunlarla yetinir. Bu takdirde mutlak olarak devletin vergi tahsil etmesi caiz değildir. Fakat bu kaynaklar devletin harcamalarına kâfi gelmeyecek olursa bakılır: Bu gelirlerin kâfi gelmediği ihtiyaçlar zarurî ihtiyaçlar değilse ve bu ihtiyaçlar giderilmediği takdirde ne insanlar ne de devlet herhangi bir zarara uğramıyacaksa, meselâ talî bir yol açmak veya mevcut kuyular yeterli olduğu halde başka kuyular açmak gibi ihtiyaçlardan dolayı devletin vergi koyması helâl olmaz. Bu talî derecedeki ihtiyaçların giderilmesi daimî gelirlere kadar tehîr edilir. Eğer bu ihtiyaçlar zarurî ise ve bunlar olmadığı takdirde beldeler ve ümmet zarara uğrayacaksa, zarurî ihtiyaçları giderecek miktarda devletin vergiler koyması caizdir. Bu husus hem müslümanlara hem de beytül mala vacip olan bir görevdir. Eğer beytül malda bu ihtiyaçları karşılayacak mal bulunmazsa bu vucubiyet, bütün müslümanlara intikal eder. Dolaylı vergi diye bir verginin konması caiz değildir. Koruma vergisi, sağlık vergisi, belediye vergisi, mahkeme vergisi ve simsariye vergisi adı altında kesinlikle vergi alınmaz.

DEVLET

64- Sulta (otorite), ümmette veya ümmetin en güçlü bir gurubunda mevcuttur. Ancak bu otorite, ümmetten veya o gurubtan bir şahısta temsil edilir ki o, emirdir. Emir bulunmazsa fiilî olarak sulta da yoktur. Sulta; insanların işlerini gözetmek ve maslahatlarını idare etmek olduğuna göre, insanlar kendi menfaatlerini gözetmekten uzak kalmazlar. Onun için ümmetin emirden yoksun olması doğru olmaz. Zira, ümmette emirin bulunması kaçınılmaz bir vaciptir. Bunu ümmetin hayatının tabiatı gerektirir. Bundan dolayı emirin bulunması gerekli ve zorunludur. Ümmetin hiç bir halde emirsiz yaşaması ve emirden yoksun kalması doğru değildir. Nitekim, şerî nasslar bir emir nasbetmenin farzietini emrediyor. Ümmetin emirsiz kalmaması hususunda sahabenin icmaı vardır. Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre Resulullah (ﷺ) şöyle buyurdu :

"Üç kişilik bir topluluğa; aralarından birisini kendilerine emir tansip etmeden açık bir yerde bulunmaları helâl olmaz."⁷³ Ebu Said (رضي الله عنه) ise, Resulullah (ﷺ)'den şöyle rivayet ediyor :

"Üç kişi yolculuğa çıktıkları zaman aralarından birini emir yapsınlar."⁷⁴ Bezzar'ın sahih bir senedle Ömer b. Hattab (رضي الله عنه)'den rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (ﷺ) şöyle diyor :

"Üç kişi seferde olduğunuz zaman birinizi emir yapsın." Görüldüğü gibi bütün bu hadisler, ümmetin üzerine kendilerini idare edecek bir emir tansip etmelerinin farz olduğuna delalet ediyor. Müslümanların üç günden fazla emirsiz yaşamalarının caiz olmadığına dair sahabenin icmaı vardır. Sahabenin icmama göre müslümanlar en çok üç gün emirsiz yaşayabilirler. Sahabe Resulullah (ﷺ)'in vefat haberini alır almaz bir halife nasbetmek için Sakife'de toplandılar ve orada bu konu üzerinde münakaşalara devam ettiler. Sonra ikinci gün insanlar mescidde toplandılar. Bu durum iki gece ve üç gün devam etti. Aynı şekilde, vefatına sebep olan yaralanma olayı sırasında Ömer

⁷³ Ahmed b. Hanbel, Sahabe, 6360

⁷⁴ Ebu Davud, Cihad, 2241

(ﷺ) şura ehlini toplayarak, onlara üç gün içerisinde bir halife seçmelerini emretti. Sonra üç gün geçtiği halde bir halife seçimi üzerinde ittifak olmazsa karşı gelenin öldürülmesini vasiyyet etti. Bunu gerçekleştirmek için Yani karşı gelenin öldürülmesi için, müslümanlardan elli kişiyi görevlendirdi. Halbuki olanlar şura ehlinden ve sahabenin ileri gelenlerindendi. Ayrıca bu husus herkesin görebileceği ve her sahabenin haberdar olduğu ve işittiği bir yerde yapıldığı halde, bu işe sahabeden herhangi bir muhalefet ve kerih görme nakledilmedi. Halbuki bu kerih görülebilecek hususlardan idi. Çünkü, onda sahabelerin ileri gelenlerinin muhalefet ederlerse öldürülmeleri emri vardı. İşte bu olay, müslümanların iki gece üç gündü fazla halifesiz yaşamalarının caiz olmadığına dair sahabenin icması oluyor. Ömer (رضي الله عنه) şura ehline vasiyyet ederken şöyle demişti : "Üç gün müşavere edin. Müşavere yaptığınız bu üç günlük süre içerisinde size Suheyb namaz kaldırsın."

65- Sulta ümmetindir. Halife olma şartlarını taşıyan herkesin ümmetten bu yetkiyi almak üzere ortaya çıkma hakkı vardır. Hilâfet makamı boşalınca, Ehli Hal ve-l Akd halifelik için, Hilâfet şartlarını taşıyan adayları tesbit eder. Aday tesbiti yapıldıktan sonra ümmet bu adaylardan istediğini emir olarak seçer. Ancak bu süre zarfında (en çok üç gün) Ehli Hal ve-l Akd, daimi emir seçilinceye kadar geçici olarak bir emir seçer. Eğer ilk halife veya emir (bu görevden ayrılmadan önce) kendisinden sonra, ümmet kendi emirini ve müslümanların halifesini seçesiye kadar yönetimde kendisine halef olacak bir emir nasb etmiş ise o kişi, geçici emir olur. Nitekim ümmet, Ömer (رضي الله عنه)'dan kendisinden sonra bir halife adayını tesbit etmesini istediği zaman Ömer (رضي الله عنه), halife seçimi için altı kişiyi aday olarak gösterdi. Abdurrahman b. Avf ise, insanların bu altı kişiden hangisini halife seçmek istediği konusunda halkın görüşlerini almaya başladı ve şöyle dedi : "Ben kadın erkek herkesin görüşünü aldım ve onlarla istişare ettim." Seçim bitip bu altı kişiden biri halife seçilinceye kadar Ömer (رضي الله عنه) Suheyb'i emir tayin etti.

66- Devlet; ümmetin kabul ettiği ölçüler, mefhumlar ve kanaatlerin tümünü yani şerî hükümleri yerine getiren yürütücü bir varlıktır. Devlet, belli bir toprak parçası üzerinde hayat mücadelesi esnasında ümmeti idare eden bir varlıktır. Ümmetin varlığı ve devletin varlığı bu toprak parçası içinde tek bir varlık meydan getirir. Devlet, bu varlığın içinde liderlik merkezini işgal eder. İki varlıktan meydana gelen bu varlığın mevcudiyetini sürdürebilmesi için, devletin varlığının insanların işlerini ümmetin kabul ettiği kanaatlar, mefhumlar ve ölçülerin toplamına göre yürüten salih bir varlık olarak kalabilmesi için, ümmetin sükunet ve istikrarını garanti edebilmesi için, ümmetin varlığında mevcut inzibat mefhumlarının devletin yapısında da mutlaka bulunması lazımdır. Bu kavramların (mefhumların) nefislere yerleşik, alaka-lara hakim atmosfer oluşturur şekilde olmaları gerekir ki böylece genel fikrî uyanıklıktan fıskıran genel örf oluşsun. Bu kavramların en önemlilerinden beş tanesi şunlardır:

Birincisi: Sulta (sevk ve idare, otorite), pratik olarak ümmette kalır. (Ümmet kendisini idare edecek kimseyi bizzat kendisi seçer.) Bu yetkinin ümmetten alınması ve gasbı, şiddetli bir cezayı gerektiren bir suç olarak telakki edilir. Zira Şeriat, halife nasbını biat yolu ile ümmete vermiştir. Halife, sultayı ancak bu biat ile alabilir. Şeriat, sultanın alınabilmesini biata bağlamıştır. Biat hakkını bütün müslümanlara ait kılması, sultanın ümmette olduğuna delâlet eder. Bu yetki ancak ümmetten alınabilir. Ayrıca biatın diğer akidler gibi, rıza ve ihtiyara bağlı bir akid olması nedeniyle, bu yetkinin zor ve baskı kullanmadan ümmetten rıza ile alınması lazımdır. Eğer zorla ve baskı ile alınırsa, bu batıl bir akid olur, ona bağlanılmaz. Kim ümmetten zor kullanarak biat almış ise, onun biatı şer'an gerçekleşmiş olmaz. Aynı zamanda yetkiyi (sultayı) de almamış olur. Ümmetten herhangi bir biat almadan yetkiyi eline geçiren kimse, bunu gasbetmiş olur. Çünkü bu yetkiye ancak ümmetin rıza ve ihtiyarına dayanan bir biat akdi ile sahip olunabilir.

İkincisi: İdareciye, emir ettiği ve nehyettiği her hususta istek ve sükunetle tam bir itaattır. Özellikle halifenin kendi rey ve içtihadına dayanarak ortaya koyduğu hususlarda ona itaat şeriatın bir gereğidir. Bu konuda zulmetse ve hakları çiğnese dahi yine ona itaat gerekir. Zira, halifeye itaat farz olarak kalır. Masiyetle emretmediği müddetçe ona isyan edilmez. Nafi İbni Ömer'den rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (ﷺ) şöyle buyuruyor :

"Masiyetle السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أَمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ (haramla) emretmediği müddetçe hoşuna gitse de gitmese de müslüma-nın dinleyip itaat etmesi lazımdır. Masiyetle emrettiği zaman dinlemek ve itaat yoktur."⁷⁵ Ebu Hureyre (رضي الله عنه)'in rivayet ettiği bir hadiste ise şöyledir :

"Benden sonra sizi idare edecek idareciler olacaktır. Bunların bir kısmı iyi olacak ve sizi iyi idare edecektir. Bir kısmı da kötü olacak ve sizi kötü idare edecektir. Hakka uygun olan her şeyde onları dinleyip itaat ediniz." Buhari'nin İbni Abbas (رضي الله عنه)'dan rivayet ettiğine göre Resulullah (ﷺ) şöyle diyor :

مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ عَلَيْهِ فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شَبِيرًا فَمَاتَ عَلَيْهِ إِلَّا مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً "Emirinden hoşuna gitmeyen bir şey gören kimse ona karşı sabretsin. Zira emire karşı bir karış isyan eden kimse öldüğünde ancak cahiliyye ölümü üzere ölmüş olur."⁷⁶ Yine Buhari'nin Abdullah'tan rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (ﷺ); **إِنَّكُمْ سَتَرُونَ بَعْدِي أُمَّةً وَأُمُورًا تَتَكْرَهُنَّهَا قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَدُّوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ وَسَأَلُوا اللَّهَ حَقَّكُمْ "Siz benden sonra hoşunuza gitmeyen kötü şeyler göreceksiniz."** dedi. Ashab; **"Bu durumda bize ne emredersin ya Resulullah."** diye sordu. Resulullah (ﷺ) ise onlara: **Siz onlara hakkını verin. (Onlara karşı yapmanız gereken görevleri yerine getirin.) Kendi hakkınızı da Allah'tan isteyiniz."**⁷⁷

Bu Hadis-i Şeriflerden; müslümanlardan olan yöneticiler ve emirler, insanların mallarını yese ve zulmetseler dahi, Şeriat'ın onlara itaatı ne kadar çok teşvik ettiği görülüyor.

Üçüncüsü: İdarecilere itaat etmenin farzıyetine rağmen, onları muhasebe etmek, sözle tenkid hatta onları rahatsız edici sözlerle uyarmak farzdır. Zira ümmet, idarecinin sorumluluklarını yerine getirmesinin gözetleyicisi ve o mes'uliyetini yerine getirinceye kadar onu ayıplayıp nehyetmek mecburiyetinde olmalıdır. Nitekim, Ümmü Seleme'den rivayet edildiğine göre Resulullah (ﷺ), dedi ki:

أَنَّهُ قَالَ إِنَّهُ يُسْتَعْمَلُ عَلَيْكُمْ أَمْرَاءٌ فَتَعْرِفُونَ وَتُشْكِرُونَ فَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ بَرَأَ وَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ "Muhakkak sizin başınıza bir takım emirler gelecektir ki, siz onların bazı işlerini beğenecek bazılarını da beğenmeyecek-siniz. Kim onların kötü işlerini beğenmezse onlardan değildir. Kim o kötü işleri inkâr ederse kurtulur. Fakat o kötü işlere razı olursa ve uyarırsa..."⁷⁸ Bu hadise göre kötülüğü görüp ona karşı gelerek değiştirmeye çalışanlar kendisini ondan arındırmış olur. Değiştirmeye gücü yetmeyen fakat kalbiyle buğz eden kimse de kurtulmuş olur. Fakat zulma razı olup zalimi destekleyen kimse ise ondan beri olmayacağı gibi kurtuluşa da ermemiş olur. Resulullah (ﷺ) buyurdu ki:

سَيَدُ الشَّهْدَاءِ حَمْزَةٌ وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ فَنَصَحَهُ فَقَتَلَهُ "Şehidlerin efendisi Hamza (رضي الله عنه)'dır. Bir de zalim idareciye karşı koyup ona öğütlerde bulunduğu için öldürülen kimsedir."

Dördüncüsü: Acık küfrü görülen idareciyle savaşmak; yani idareci küfür hükümleriyle hükmettiği zaman veya ülkede sapıklığını yayılmasına karşı sustuğu zamanlarda idareci ile savaşmak farz olur. Ümmü Seleme'nin rivayet ettiği bir hadiste; **Ashab; "Onlarla savaşma-yalım mı ya Resulullah?"** Resulullah (ﷺ); **"Namaz kıldıkları müddetçe hayır."**⁷⁹ cevabını verdi. Bir rivayette de; **"Onlarla savaşalım mı?"** Resulullah (ﷺ); **"Namaz kıldıkları müddetçe hayır."**⁸⁰ dedi. Avf b. Malik'in rivayetinde ise; **"Denildi ki: "Ya Resulullah onlarla kılıçlarımızla savaşmayalım mı?"** Resulullah (ﷺ); **"Aranızda namazı ikâme ettikleri müddetçe hayır."**⁸¹ dedi. Übade b. Samit'in rivayetinde;

⁷⁵ Buhari, Ahkam, 6611

⁷⁶ Buhari, Müslim, İmara, 3439

⁷⁷ Buhari, Fitne, 6529

⁷⁸ Müslim, İmara, 3446

⁷⁹ Müslim, İmara, 3445

⁸⁰ Müslim, İmara, 3446

⁸¹ Müslim, İmara, 3447

"Ulul emirle çekişmemek üzere (biat ettik). Resulullah (ﷺ); **"Eğer sizde Allah katında bir delil olarak gösterebileceğiniz, onlarda açık küfür görürse-niz, o zaman onlara karşı koyabilirsiniz."**⁸² diye buyurdu. Tebarani bir rivayetinde; كفر اصراحا **"Açık küfür"** diye bir tabir koymuştur. Ahmed İbni Hanbel'in rivayetinde ise: مَا لَمْ يَأْمُرْكَ بِإِثْمٍ بَوَاحًا **"Sana açık bir günahı emretmediği müddetçe"**⁸³ Bütün bu deliller apaçık olarak küfrünü açıklayan bir idareciye silahla karşı koymanın farz olduğunu ifade eder.

Beşincisi: İdarecinin durumu ne olursa olsun müslümanların onun idaresi altında düşmana karşı savaşması farzdır. İdareci ister takvalı ister fasık olsun aynıdır. Zira Resulullah (ﷺ) bir hadisinde: الْجِهَادُ مَاضٍ مَعَ الْبِرِّ وَالْقَاجِرِ **"Takvalı ve fasık ile birlikte cihad kıyamete kadar geçerlidir."**⁸⁴ Bu hadisi Ebu Davut Ebu Hüreyre (رضي الله عنه)'dan rivayet etmiştir.

İşte bu beş mefhum inzibat mefhumlarıdır. Devletin ve ümmetin yapısında ve varlığında bu beş mefhumun bulunması ve her kesimde yer etmesi lazımdır. Bunların yokluğu ise ümmetin ve devletin felaketini hazırlar.

67- İslâmın bir defada ve tam bir şekilde tatbiki farzdır. İslâm hükümlerinin tatbikinde tedriciliğe gitmek haramdır.

اليَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ **"Bugün dininizi tamamladım."**⁸⁵ Bu ayetin inmesinden sonra, müslümanlar şerî hükümlerin tamamına göre amel etmekle muhatap oldular. Bu hükümler ister akideyle, ister ibadetlerle, ister ahlâkla, ister muamelatla, ister yönetimle, ister iktisadla, ister sosyal ilişkilerle, ister savaş ve barış durumlarında halk, ümmet ve devletlerin birbirleriyle alakalı dış siyasetlerinde olsun, İslâmî hükümlerin hepsini tatbik etmek müslümanların üzerine farzdır. Zira bir hükmün diğer bir hükümden, bir farzın diğer bir farzdan farkı olmadığı gibi bir haramın da diğer bir haramdan farkı yoktur. Namaz kılmak, oruç tutmak ve zekat verme-miz farz olduğu gibi, Allah'ın indirdiği ile hükmedilmesi için küfür hükümlerini ortadan kaldırarak bir halife nasbetmemiz de farzdır. İçki içmek ve faiz yemek bize haram olduğu gibi, zalim ve fasık idarecilere ve küfür hükümlerinin tatbik edilmesine karşı susmak ve kâfir devletlerle dost olmak da bize haramdır.

Böylece, İslâmın bütününü hakim kılıp hepsini uygulamak farzdır. Onun tatbikatında tedricilik (aşama aşama tatbik ciheti) caiz değildir. Çünkü müslümanlar onu tamamıyla uygulamakla muhataptırlar. Nitekim, Allahu Teâlâ şöyle buyurdu :

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا **"Resul size neyi getirdiyse onu alın ve sizi neden nehyettiyse onu da bırakın."**⁸⁶ Yani, ayetin manası; "Resul'ün getirdiği bütün farzlarla amel etmeniz size farz olduğu gibi, haram olarak size hangi şeyleri yasakladıysa onlardan kaçınmanız da size farz olur." demektir. Çünkü ayette geçen (مَا) (Neyi getirdiyse ve neden nehyettiyse) kelimesi umumu ifade eden lafızlardandır. Yapılması gereken bütün şeylere şamil olduğu gibi, yapılması yasaklanan bütün şeylere de şamildir. Yine Allahu Teâlâ şöyle buyurdu :

فَاَحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ **"Aralarında Allah'ın indirdikleriyle hükmet."**⁸⁷ Bu, hem Resul'e hem de ondan sonra gelecek idarecilerin Allah'ın indirdiklerinin tamamıyla hükmetmeleri için bir emirdir. Zira ayette geçen (مَا) umum ifade eden sigalardandır. Allah (ﷻ) bu ayette, hem Peygamber'i hem de ondan sonra gelen idarecilerin, insanların arzu ve isteklerine uymalarını yasakladığı gibi, hem Peygamber'i hem de ondan sonra gelecek olan idarecileri, insanların baskısıyla Allah'ın indirdiği hükümlerin bazısından vazgeçmelerini yasaklamış ve onları uyarmıştır. Çünkü Allah, Allah'ın indirdiklerinin tamamıyla hükmetmeyen idarecileri, zalim, fasık ve kâfir olarak nitelendirmiştir. Bu üç hüküm ayetinde geçen (مَا)

⁸² Müslim, İmara, 3427

⁸³ Ahmed b. Hanbel, Ensar, 21675

⁸⁴ Ebu Davud, Buhari, Cihad ve 's-Seyr

⁸⁵ Maide : 3

⁸⁶ Haşr : 7

⁸⁷ Maide : 48

kelimesi umumu ifade eden sigalardan olduğu için indirilen bütün hükümlere şamildir. Ayrıca, Resulullah (ﷺ) açık ve seçik olarak küfrünü idareciye karşı kılıç çekilmesini ve savaşıma-yı farz kılmıştır. Açık küfür, idareciyle yapılacak savaşı meşru kılar. Yani bir hüküm dahi olsa, idareci küfür hükümleriyle hükmettiği zaman ona karşı koymamız için bu açık küfür, bize Allah katında delil olur. Ubade b. Samit'in rivayet ettiği hadiste olduğu gibi:

*"Ulul emirle çekişmemek üzere (biat ettik), Resulullah (ﷺ) dedi ki; Ancak iktidarda bulunan kimsede açık küfür görürse-niz ve onun inkâr ve küfrü hakkında Allah'ın katında ve kuvvetli delilleriniz varsa (o vakit onlara karşı koyabilirsiniz)."*⁸⁸

Bunun için; "İslâmî hükümlerin tümünü gücümüz yoktur" diyerek tedrice başvurmadan bir defada uygulamamaya hiç bir mazeret yoktur. Aynı şekilde; "Şartlar uygun değil, devletlerarası kamuoyu veya büyük devletler bunun tatbikini kabul etmez" şeklindeki zayıf ve geçersiz mazeretler İslâm'ı tamamıyla uygulamamak için değersiz, asılsız delil ve özürlerdir. Bunların hiçbirisinin geçerliliği yoktur. Ve Allah da bunların özürünü ve amellerini asla kabul etmez.

DEVLETİN ŞEKLİ

68- İslâm'daki idare şekli, diğer idare şekillerinden temelde büyük farklılıklar arzeder. O, bir krallık rejimi değildir, krallık rejimini de kabul etmez. Zira o, ümmetin fertlerinden bir fert için tanıdığı hakkın dışında devlet başkanına bir hak tanımaz. Devlet reisini bir yönetim sahibi olarak değil, Allah'ın şeriatını icra eden bir kimse olarak görür. Şariat, devlet reisini yönetime sahib fakat hükmetmeyen ümmet için bir sembol olarak da görmez. Bilakis onu, ümmet tarafından idareye nasb edilen ve onun yerine idareyi yürüten, bu yönetimden herhangi bir şeye malik olmayan bir kimse olarak görür. İslâm'daki yönetimde kesinlikle veliahtlık yoktur.

İslâm idaresi bir cumhuriyet rejimi de değildir. Zira İslâmî sistemde devlet başkanlığı belli bir süre ile sınırlandırılmaz. O ancak, belirli keyfiyetle sınırlandırılır. Nitekim halifenin, Hilâfet'e ehil olabilmesi için bazı şartların kendisinde bulunması lazımdır. Bu şartlardan birisi bozulursa Hilâfet'ten dışarı çıkmış olur ve o görevden uzaklaştırılır. Veya uzaklaştırmaya mustahak olur. Fakat bu şartları kendisinde tam olarak bulunduğu sürece ölünceye kadar halifelğe devam eder. Ayrıca, İslâmî sistemin tersine, cumhuriyet rejiminde, devlet başkanının yetkileri halk tarafından sınırlandırılır. İslâm'da ise devlet başkanının (halifenin) yetkileri sınırsızdır. O, bütün yetkilere sahiptir ve bütün yetkileri ile o, devlet demektir.

İslâm nizamı, diktatörlük nizamı da değildir. Zira, İslâm'da devlet başkanı şerî hükümlere bağlıdır. Bir helâli haram yapamayacağı gibi, bir haramı da helâl yapamaz. O, bütün yetkilerinde şerî hükümlerle kayıtlıdır. Diktatörlük nizamı ise, bunun tersinedir. Devlet başkanı mutlak şekilde (kayıtsız ve şartsız) yetkilere sahiptir. Sorgusuz sualsiz istediği gibi hareket eder. O, hem kanun koyucu hem de uygulayıcıdır. Halife ise kanun koyucu olmayıp sadece Şariat'ı uygulayandır.

İslâm nizamı imparatorluk nizamı da değildir. İslâm nizamında ırkları ve renkleri ne olursa olsun, İslâmın hakim olduğu bütün beldeler tek bir merkeze bağlıdır. İslâm Devleti'nin her bölgesinde bulunan ve çeşitli farklılıklar arzeden toplumlara eşit davranılır. Devlet merkezini diğer yerlerden farklı ve üstün duruma getirmez. Devletin bütün bölgelerinde tahsil edilen mal ve mülk, bütün toplumun malıdır. Bir bölgeye oradan toplanan miktar kadar harcama yapılmaz. Toplanan miktara bakılmaksızın, bölgenin muhtaç olduğu miktar oraya harcanır. İslâm'ın bütün bölgelere ait kanunu ve hükmü birdir. İdare ve sevk de devletin her bölgesinde aynıdır.

⁸⁸ Buhari, Fitne, 6532

İslâm nizamı; beldeleri iç idarede bağımsız olup genel yönetimde birleşen federal bir nizam da değildir. Bilâkis İslâm nizamı bütün bölgeleri tek bir memleket olarak kabul eden tek bir nizamdır. Hiç bir bölge, onun iç ve dış siyasetinde, iktisatta, eğitimde ve her şeyde kesinlikle ayrı bir sultaya (idareye) sahip değildir. Bütün otorite tek elde ve tek merkezde toplanmıştır. Zira şeriat, birliği muhafaza etmek için savaşı ve savaşmayı emrediyor. Nitekim, Resulullah (ﷺ) buyurdu ki :

"Kim bir imama biat ederse ona avcunun ve kalbinin meyvesini verirse gücü yettiği kadar itaat edsin. Eğer ondan başkası gelir de halifelik için çekişirse sonra çıkanın boynunu vurunuz."⁸⁹

Böylece, İslâm'ın devlet şekli bütün devlet şekillerinden farklı olmaktadır. Zira, şeriatı tatbik eden halifedir. Bir kişi, rıza ve ihtiyara dayanan biat ile müslümanlar tarafından tayin edilmedikçe, halife olmaz yani sulta sahibi olmaz. Halife olduğunda ise bütün idare yetkilerini elinde bulundurur.

69- Sulta (otorite), kuvvetten başka bir şeydir. Her ne kadar sulta, kuvvet olmadan yaşamazsa da. Kuvvet de, sultadan başka bir şeydir. Her ne kadar kuvvetin işi sulta olmadan düzenlenmezse de. Sulta (otorite); hükmetmektir, devletin yönetimidir. Sulta, ümmetin kabul ettiği ölçü, mefhum ve fikirlerin toplamını uygulayan varlıktır. Otoritenin işi, hükümleri uygulamak, insanların işlerini gütmek ve onların durumlarını idare etmektir.

Böylece otorite, kuvvet olmadan yaşama şansına sahip olmamakla beraber, kuvvetten farklı bir konuma sahiptir. Çünkü kuvvet; otoritenin ikâme ettiği, fikir, mefhum, ölçü ve hükümlerin ve yönetimin koruyucu vasıtasıdır. Aynı zamanda o; hükümleri tatbik etmek, zalim, haksız ve suçluları sindirmek, hükümlere uyasıya kadar onları boyun eğdirmek için otoritenin elinde kullandığı bir vasıta.

Devlette kuvvetin varlığı; halkın işlerini idare ve onların durumlarını gözetmek demek değildir. Yani kuvvet, sulta (otorite) demek değildir. Otorite olmadan kuvvetin varlığı, oluşumu, seyri ve hazırlanması ve düzenlemesi de mümkün olmaz...

Kuvvet maddî varlığı ifade edip, ordu ile temsil edilir. Polis teşkilatı ondan bir parçadır. Otorite bu maddî güç yardımıyla hükümleri tatbik eder. Yine onunla, canileri ve fasıkları kahreder, başkaldıranları ezer. Hakkı tanımayanlara onunla engel olur. Otorite, kendisinin dayandığı fikir, mefhum ve ölçüleri korumak için onu vasıta olarak kullanır.

Bu izahattan; otoritenin, kuvvetten başka bir şey, kuvvetin de otoriteden başka bir şey olduğu ortaya çıkmış bulunuyor.

Bunun için otoritenin kuvvet olması doğru olmaz. Çünkü, eğer sulta (otorite) kuvvete dönüşürse, insanların işlerini yürütmek fesada uğrar. Çünkü, o zaman otoritenin mefhumları ve ölçüleri; idare ve yönetim mefhumları değil de baskı, ezmek ve zorbalık mefhumlarına dönüşür. Sulta (otorite), polisiye yönetimine dönüşür. Onda terör, zorba, baskı, öfke ve kan dökmeden başka bir şey olmaz.

Otoritenin kuvvet yerine geçmesi nasıl doğru değilse, kuvvetin de otorite yerine geçmesi doğru değildir. Çünkü, o zaman kuvvet mantığı ile hükmet-meye gider. İnsanların işlerinin idaresi, askerî hükümlerin ölçü ve kavramlarına göre, baskı ve ezme ölçüleri ile yürütülür. Her iki durum, devletin yok olup gitmesine neden olabileceği gibi, halkta da korku ve dehşet hislerini doğurur. Ümmeti felâket çukuruna götürür. Böylece ümmette en büyük zararı ortaya çıkarır. Halbuki bir şerî kaide: لا ضرر ولا ضرار **"Ne zarar vermek ne de zarara maruz kalmak"** şeklindedir.

70- Hükmetme nizamı dört temele dayanır :

A- Hakimiyet halkın değil, Şeriat'ındır.

B- Otorite ümmete aittir.

C- Tek bir halife nasbetmek müslümanlar üzerine farzdır.

D- Devlette, şerî hükümleri benimseme hakkı yalnız halifeye aittir.

Bu nedenle anayasa ve diğer kanunları halife hazırlar.

⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, Mükessirin, 6214

Hakimiyeti, demokratik anayasaların belirlediği gibi halka değil de Şeriat'a vermenin sebebi şudur: İslâm ümmeti, kendi istek ve iradesiyle hareket eden istediğini yapan bir toplum değildir. Bilâkis o, Allah'ın emir ve nehiyelerine göre yürüyen ve Şeriat'a boyun eğen bir toplumdur. Bundan dolayı hakimiyet, Şeriat'ındır. Demokratik anayasalarda ise, hakimiyet halka aittir.

Sultanın (otoritenin ve yetkinin), ümmete ait olması ise; halifenin ümmet tarafından seçilmesini, sultanın biatla alınmasını emreden şerî nassa dayanır.

Üçüncü kaideye gelince; bir halife nasbetmenin farziyeti hadisi şerif ile sabittir. Resulullah (ﷺ) bir hadisinde; **"Kim elini itaattan çekerse, Kıyamet Günü Allah'a hüccetsiz gidecektir. Kim de boynunda biat olmadan ölürse, cahiliyye ölümü üzere ölmüş olur."**⁹⁰ Vacip olan her müslümanın boynunda biatın bulunmasıdır. Yani halifenin varlığı, her müslümanın boynunda biatın varlığını gerekli kılar.

Dördüncü kaide ise; sahabenin icmaı ile sabittir. Bu icmadan şu meşhur kaideler çıkarılmıştır : **"İmamın emri anlaşmazlık-ları ortadan kaldırır."** وأمر الإمام نافذ. **"İmamın emri geçerlidir."** وللإمام أن يحدث من الأقضية بقدر ما يحدث من مشكلات. **"İmam meydana gelen problemler kadar hükümler ve çözümler ortaya koyabilir."**

71- Devlet sekiz rükne ayrılır :

1- Halife

2- Tefviz Muavini

3- Tenfiz Muavini

4- Cihad Emiri

5- Valiler

6- Kadılar

7- Devlet Maslahatları (Devlet işleriyle ilgili idarî teşkilat)

8- Ümmet Meclisi

Resulullah (ﷺ) devlet reisi olarak, devlet teşkilâtını bu şekilde kurmuştur. Nitekim o kurduğu devletin başı idi. Müslümanlara bir halife nasbını emrederken, onlara kendileri için bir devlet reisi nasbetmelerini emretmiş bulunuyordu. Resulullah (ﷺ) Ebu Bekir ve Ömer (رضي الله عنه)'ı kendisine iki vezir yani iki muavin olarak seçmişti. Nitekim o dedi ki: **"Yer ehlinde iki vezirim vardır. Onlar da Ebu Bekir ve Ömer'dir."**⁹¹ Çeşitli bölgelerde valiler tayin ettiği gibi, insanlar arasında hükmetmesi için de kadılar tayin etmiştir. **İdarî Teşkilâta gelince:** Resulullah (ﷺ) devletin maslahat ve işlerini idare etmek için katipler tayin etmiştir. Sanayî, haricî ve dahilî işler ve harp işlerini yürüten **Cihad Emirliğine gelince:** Resulullah (ﷺ) ve onun halifeleri bizzat bu işi yürütüyor-lardı. Ancak Ömer (رضي الله عنه) ordu işlerinin görüşülüp tartışıldığı bir divan icad etmiştir. Bu divanda sorumlu bir kişi tayin etmiştir. Bu iş cihad emirinin yetkileri arasında yer alır. **Ümmet Meclisine gelince:** Resulullah (ﷺ) istediği zaman müslümanlarla istişare ederdi. Daimi şekilde kavmin seçkinlerinden belli kişileri çağırır onlarla istişare ederdi.

Bundan da anlaşılıyor ki Resullah (ﷺ) devlet için özel bir şekil üzerinde belli bir mekanizma tesis etmiştir.

72- Halife, kendisine yardım için tefviz muavini (genel yetkili yardımcı) tayin eder. Bu kimse idarenin mesuliyetini taşır. Halife ona, işleri kendi reyi ile idare etme ve onları kendi ichtihadı ile yürütme konusunda genel yetki verir.

Bu nedenle bu temsilin, bir vekalet akdi olabilmesi için hükmetme yetkilerinin hepsini taşıyan ifadelerin ve kelimelerin bu yetki belgesinde bulun-ması şartı koşulur. Yine onun halife vekili olduğunu ifade eden lafızları kapsamaması şartı da koşulur. Yani halife yardımcılığı pusulasında, yardımcılığa delalet

⁹⁰ Müslim, İmara, 3441

⁹¹ Tirmizi, Menakıb, 2613

eden lafızların bulunması lazımdır. Bu lafızların manası, halife vekaletinden ibaret olup halifeye ait olan bir çok yetkilere sahip olduğunu ifade eder. Halife gibi o da hükmetme yetkilerinin hepsine sahiptir. O, otoritede halife gibidir. Bundan dolayı Ebu Bekir (ﷺ), Ömer (ﷺ)'i muavin (yardımcı) olarak tayin ettiği zaman insanlar Ebu Bekir (ﷺ)'e Ömer'den şikayette bulunuyorlardı. Ebu Bekir'e şöyle soruyorlardı: "Sen mi halifesin yoksa Ömer (ﷺ) mi?" Ebu Bekir (ﷺ) ise ; "Ben de o da." diyordu. Bunu söylerken bütün sahabeler görüp işittiler.

Ancak yardımcı tayin edilen kişi, halifenin haberi olmadan bir işi yapamaz. Yapacağı işi önce halifeye arzeder. Eğer halife razı olmazsa o işten vazgeçer. Şayet bir şey demezse onu yapar. Yardımcı, halifeden izin almak için onu haberdar etmez. Sadece haberi olması için ona takdim eder ve iznini almadan harekete geçer. Şayet halife o işin yapılmamasını isterse yardımcı o işi yapmaktan vazgeçer. Aynı şekilde halife, yardımcısının yaptığı işlerin bozulma-sını uygun görürse bozabilir. Ancak halifenin bizzat kendisinin yaptığı işlerden dönmesi uygun olmaz. Halife, yardımcısının teklifi ile yapmış olduğu işleri de bozamaz. Meselâ; kendisinin uygun gördüğü bir şekilde uyguladığı bir hüküm ve kendisinin uygun gördüğü şekilde dağıttığı bir mal gibi. Doğru olanın tesbiti ve hatayı telâfi etmek için halifenin, yardımcı-sının bütün işlerini detaylı olarak incelemesi gerekir. Zira muavin (yardımcı), Hilâfet işlerinin hepsinde halifenin vekilidir. Ancak yardımcısının yapacağı bütün işler tatbik sahasına konmadan önce halifenin mütealası alınır. Ve onun tasvibine sunar. Muavinin yapacağı her iş aynı zamanda halifenin tasvibini yansıtır. Eğer halife, işin yapılmasını tasvib etmezse yardımcı o işi yapamaz. Bu durumda olan bir yardımcılığa Tefviz Muavinliği denir.

73- Halife icraat (tenfiz) için bir yardımcı tayin eder. Onun görevi idarî işlerin yürütülmesidir. O, yönetimle ilgili işlerden sorumlu değildir. Bunun sahası haricî ve dahilî işlerle ilgili olarak "Halife" veya "Tefviz Muavini" tarafından ortaya konan hususları yerine getirmektir. Ayrıca haricî ve dahilî işlerle ilgili birimlerden gelen istekleri halifeye ve halifeden gelen emirleri de ilgili birimlere intikal ettirmek gibi bir vasıtaadır. Bu teşkilât da halife yardımcılığı mesabe-sindedir. Ancak bu yardımcılık yönetimde değil icraattadır. Bu bir memurluk görevi olup idarecilik niteliği yoktur. Bu, Tenfiz Muavini diye isimlendirilir. Bu görevi aslında bir kişi yürütür. Ancak işlerin yürütülebilmesi için onunla birlikte birden fazla kişinin tayin edilmesi de caizdir. Eğer birden fazla kişi tayin edilirse, herkesin yapacağı iş ve kısım ayrıca belirtilir. Tenfiz Muavini direkt olarak devlet reisine bağlıdır. İlişkilerini doğrudan doğruya devlet reisi ile kurar. Ve onun isteklerini yerine getirir, gelen istekleri ona sunar. O, her ne kadar hükümden (yönetimden) bir teşkilat değilse de, bir bakıma halifeye bağlı bir teşkilât olarak görev yapar. Buna göre Hilâfet teşkilâtı üç kısımdan oluşuyor. Birincisi; devlet başkanı olan Halife. İkincisi; yardımcı, diğer bir ifade ile Tefviz Muavini. Üçüncüsü ise; icra teşkilâtı veya Tenfiz Muavini.

74- Ümmet Meclisi; idarecileri muhasebe etmek ve halkın görüşlerini halifeye ulaştırmak için müslümanları temsilen seçilen şahıslardan oluşur. İdarecilerin zulümlerinden ve onlara İslâmı kötü uygulamalarından doğacak şikayetleri Ümmet Meclisi'ne götürmeleri için gayri müslimlerin de ümmet meclisinde bulunmaları caizdir. Fakat gayri müslimlerin, Şura işinde hakları yoktur. Yine onlar, halife adaylarını tesbit etme işine de katılmazlar. Halifenin seçimine de katılamazlar, seçilen bir halifeye biat edemezler ve kanunlar üzerindeki konuşma ve tartışmalara katılamazlar. Bu meclise girecek olan üyeler doğrudan doğruya halk tarafından seçilir. İslâm Devleti tabiiyetini taşıyan her yetişkin, akıllı kimse, erkek olsun, kadın olsun müslüman veya gayri müslim olsun bu meclise üye olabilirler. Meclisin müslüman olan üyeleri Hilâfet için adayları tesbit ederler ve bu hususta görüşleri bağlayıcıdır.

75- Müslümanların; idarecileri muhasebe etmek veya ümmet yolu ile iktidara ulaşmak için, İslâm akidesini esas almak ve benimsenen hükümlerin şerî hükümler olması şartıyla siyasi partiler kurma hakları vardır. Parti kurulurken herhangi bir izne ihtiyaç yoktur. Sosyalist, milliyetçi veya vatancı gibi İslâm esası dışında bir esas üzerine partiler veya kitleleşmeler kurulmasına asla izin verilmez ve men edilirler.

Birincisi: İslâm Daveti'ni tebliğ maksadıyla çalışmalar yapmak. Bu iki yönde yapılır : Birincisi; soğuk savaş diye isimlendirileni yapmak. İkincisi ise; davetçi ve çeşitli tebliğ programları vasıtasıyla davet ve propaganda işlerini yürütmek.

İkincisi: Diploması işleri adı verilen siyasî işleri yapmak.

Nitekim Resulullah (ﷺ)'in Hudeybe olayında Umreye gidişi soğuk savaşın bir örneğini teşkil eder.

"Sana haram ayında savaşmaktan sorarlar. O ayda savaş büyük günahdır diye söyle."⁹³ ayeti, propagandaya bir örnektir. Resulullah (ﷺ)'in insanlara İslâmı öğretmeleri için Reci günü ahabından altı kişiyi göndermesi, yine Bi'ri Maune günü Necid halkına İslâmı öğretmeleri için müslü-manların ileri gelenlerinden kırk kişiyi göndermesi, davet planına örnektir. Ayrıca Krallara elçiler göndermesi de diplomatik çalışmalara örnektir. Şam sınırları üzerinde İyle halkı ile anlaşmalar akdetmesi de siyasî çalışmaların örneğini teşkil eder. İşte böyle Resullah (ﷺ), Davet'in tebliği maksadıyla çeşitli faaliyetler yaptığı gibi, Daveti insanlara götürmek ve onlara ulaştırmak gayesiyle bir çok siyasî, diplomatik faaliyetler de yapıyordu. Bütün bu faaliyetlerin hepsi savaş öncesi Davet'in tebliğinden kabul edilir. Şeriat'ın istediği de budur. İbni Abbas (رضي الله عنه)'dan rivayet edilen bir hadiste: *"ما قاتل رسول الله صلى الله عليه وسلم قوماً قط إلا دعاهم"* *"Resulullah (ﷺ) bir kavme davet yapmadan önce onlarla savaşmıyordu."*⁹⁴ Ferve b. Masik'ten rivayet edilen bir hadiste ise, Resulullah (ﷺ); *"İslâm'a davet etmeden önce onlarla savaşma girme."* dedi.

80- Devletlerarası kanunda asıl olan şudur: Eskiden beri dünyada devletler arasında, devletlerin tamamının üzerinde muvafık olduğu belirli fikirler ve kaidelerden oluşan bir genel örf ve ıstılah cereyan ediyordu. Elçileri ve kadınları öldürmemek, yaralı olan kişi üzerine saldırmamak, esire işkence yapmamak gibi devletlerarası bir takım örf ve ıstılahlar yaygındır. Fakat yeni devletlerarası kanunda asılan ise şudur: Hedefleri birbirine yakın olan devletler -ki onlar dünyadaki Hristiyan devletleridir- çeşitli kongre ve toplantılar düzen-leyerek belli bazı kaideler ve fikirler üzerinde ittifak etmişlerdir. Üzerinde ittifak ettikleri belli fikirleri devletlerarası kanunlar haline getirerek kendilerini o kanunlara bağlı kılmışlardır. Bunu aralarındaki harb ve sulh alakalarını tanzim için yaptılar. Bu kanunların gözetimini sadece kendilerine hasrettiler. O gün kaim olan İslâm Devleti ona dahil olmadı. Bu devletlerarası kanunlar onun üzerine uygulanır olarak kabul edilmedi. Bunun için devletlerarası kanunlar İslâm Devleti'ni kapsamıyordu. Batılı devletler, o kanunları İslâm Devleti'yle beraber görmüyorlardı. Fakat Osmanlı Devleti zayıflayınca, batılı devletleri razı etmek için çalışmaya başladı. Bu nedenle devletlerarası kanunlara dahil olmayı ve batılı devletlerin kendisini o kanunların kapsamına almalarını istedi. Batılı devletler ise ilk önce buna mani oldular. Onun bu isteğini kabul etmek istemediler. Fakat Osmanlı Devleti, devletlerarası ilişkilerinde İslâm'ı hakim kılmaktan vazgeçip, o devletlerarası kanunları devletlerarası ilişkilerde hakim kılmaya razı olunca batılı devletler, onu o devletlerarası kanunlara dahil etmeyi kabul ettiler. Artık Osmanlı Devleti, devletlerarası ilişkilerinde bu kanunlarla idare edilir oldu. Bu tarihten itibaren devletlerarası işlemler de genel olarak bu kanunlara göre yapılmaya başlandı. İşte bu şimdi yürürlükte olanıdır.

Ne var ki bu şerî hükümlere aykırıdır. Zira İslâma göre; İslâm Devleti'nin diğer devletlerle olan ilişkisinde ancak şerî hükümlerin hakim kılınması lazımdır, devletlerarası kanunlar değil. Onun için devletlerarası kanunların herbirisine ayrı ayrı bakılır. O, bir vakıa olarak ele alınır ve iyi bir şekilde anlaşılır. Sonra bu konu ile ilgili şerî nass ele alınır ve o da iyi bir şekilde anlaşılır. Daha sonra o vakıa üzerine tatbik edilir. Ve bu vakıaya şerî nassın delalet ettiği hüküm verilir. Böylece bizimle diğer devletle-rarası ilişkilerde şerî hüküm uygulanmış olur, devletlerarası kanunlar değil.

⁹³ Bakara : 217

⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, Beni Haşim, 2001

81- Ferdin hukukî varlığı, başka fertlerle olan ilişkilerine göre ele alınır, ferdin bizzat sadece kendisinin yaptıklarına göre ele alınmaz. Devletin hukukî varlığı da onun, diğer devletlerle olan ilişkilerine göre ele alınır, devletin dahilî işlerine göre değil. Zira devlet manevî bir şahsiyete sahiptir. Devlet, bu şahsiyetin mevkiine, etkinliğine ve diğer devletler katındaki suretine göre itibar olunur. İslâm Daveti'ni yüklenen devlet, diğer devletlerle olan ilişkilerinde daha etkilidir. Zira onun, hukukî varlığını ve Daveti koruyabilmesi, bir devlet olarak diğer devletlerle olan ilişkilerine bağlıdır. Ayrıca taşıdığı risaleti tebliğ işi, bu ilişkilerin durumuna ve şahsiyetindeki etkinlik derecesine ve diğer devletler katındaki suretine bağlıdır. Bu nedenle İslâm Devleti'nin; diğer devletler arasındaki şahsiyetini ve etkinliğini koruyabilmesi, dış siyasetinin en önemli hedeflerindedir. Nitekim devletler, düşmanı olan diğer devletlerin şeref ve onurunu zedelemek, ona karşı bir kamuoyu oluşturarak kamuoyundaki yerini kaybettirmek için çalışmayı adet edinirler. Batılı devletlerin İslâm Devleti'ne karşı yaptıkları gibi. Savaşta olsun barışta olsun, devlet ve devletlerarası kamuoyunun bir devletin etkinliği, mevki ve onuru üzerine büyük etkisi vardır. Onun için devletin, devletlerarası kamuoyuna önem vermesi lazımdır ki karşısına çıkacak ve oluşturulacak kamuoyuna karşı koyabilsin ve kendisi fikri ve daveti lehine bir kamuoyu oluşturabilsin. Resulullah (ﷺ) bu hususa önem vermiştir. Nitekim bir hadiste şöyle demiştir :

ثُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مِنْ مَسِيرَةِ شَهْرٍ **"Bir aylık mesafeden korku ile zafere ulaştım."**⁹⁵

82- Allahu Teâlâ, müslümanlara İslâm Daveti'ni bütün insanlara taşımalarını ve onları Hilâfet Devleti'ne dahil etmelerini emretmiştir. Daveti yüklenme metodu olarak da cihadı farz kılmıştır. Böylece hiçbir duraklama ve gevşeklik göstermeden, İslâm Devleti'nin kâfirlere karşı cihad ilânına kalkması farz olur. Müslümanların devleti kurul-duğundan İslâm Hilâfeti'nin sonuna kadar müslü-manlar; siyaset, ilim ve kuvvet bakımından dünyanın birinci devleti olarak devam ettiler. Bu nedenle, müslümanların askerî bir pakt anlaşmasına girmeleri veya kâfirlerle birlikte bir koruma anlaşması yapmaları kesinlikle caiz değildir. Müslümanların, kendi meselelerini Güvenlik Konseyi'ne veya Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na ve herhangi bir devletin eline teslim etmeleri caiz olmaz. Ayrıca kâfir devletlerarası kanunlarına boyun eğmeleri veya şartlar ne olursa olsun yabancı devletlerin himaye-lerini ve hükümlerini kabul etmeleri caiz değildir. Zira, Allah (ﷻ) şöyle buyuruyor :

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا **"Allah hiç bir zaman müslümanlar üzerine kâfirler için bir yol kılmaz."**⁹⁶ (Bu ayet demektir ki; Allah, hiç bir zaman kâfirlerin müslümanlar üzerine sulta sahibi olmalarını kabul etmez.)

Kâfir devletlerarası teşkilâtlar ve kâfirlerin tarafından ortaya konulan bu türlü ilişki ve yardım-lar, İslâm Devleti'nin siyasetine ters düşer. Halbuki İslâm Devleti'nin siyaseti, İslâm Devleti'nin devletler-arası, platformlara hakim olmasını ve dünyada tekrar birinci devlet olmasını farz kılar.

* * * *

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, Ensar, 21183

⁹⁶ Nisa : 14